

บทที่ 5

หมู่บ้านประกวดชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติ บ้านมาตะโกเอน หมู่ 2 ตำบลมาตะโกเอน อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมา

1. สภาพโดยทั่วไป ¹

บ้านมาตะโกเอน เป็นหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นใหม่เมื่อ 20 - 30 ปีที่ผ่านมา เดิมเป็นตงดิบชาวบ้านเรียกว่า "ตงอีจานใหญ่" ห่างจากที่ว่าการอำเภอบรบือไปทางตะวันออกประมาณ 15 กิโลเมตร เมื่อปี 2508 เริ่มมีราษฎรตั้งหลักแหล่งเป็นที่อยู่อาศัย จนตั้งเป็นหมู่บ้านได้เมื่อ พ.ศ.2522 แยกออกจากตำบลเจดีย์ขิง เป็นตำบลมาตะโกเอน และเนื่องจากการคุกคามจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ทางราชการจึงได้ตั้งเป็นหมู่บ้าน อบป.

บ้านมาตะโกเอนมีสภาพทางการเมืองการปกครองโดยเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน และแบ่งออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ รวม 9 ฝ่าย นอกจากนี้ยังได้แบ่งออกเป็น 8 คุ่ม และในแต่ละคุ่มได้แบ่งออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ เช่นเดียวกับคณะกรรมการหมู่บ้าน และให้มีกรรมการคุ่ม ๆ ละ 8 คน โดยมีครูที่ปรึกษาคุ่มอีกคุ่มละ 1 คน

ส่วนสภาพทางกายภาพ หรือภูมิประเทศมีดังนี้ มีพื้นที่ รวมทั้งสิ้น 5,377 ไร่ จำนวนประชากรมี 145 ครอบครัว แบ่งเป็นชาย 386 คน หญิง 382 คน รวมทั้งสิ้นมีจำนวน 768 คน จำนวนประชากรเหล่านี้มีอาชีพทำนา 5 ครอบครัว ไร่นาสวนผสม 118 ครอบครัว รับราชการและอื่น ๆ 8 ครอบครัว มีโรงเรียน 2 แห่ง วัด 1 แห่ง

2. เตรียมประกวดหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติ

ในราวเดือนพฤศจิกายน 2529 นายอำเภอบรบือ ส่งเจ้าหน้าที่สำรวจดูหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อหาหมู่บ้านส่งเข้าประกวด พบว่าหมู่บ้านมาตะโกเอนมีพื้นฐานสำหรับการประกวดได้โดยไม่ต้องลงทุนมาก นอกเหนือจากภูมิประเทศอันเหมาะสมต่อการพัฒนาการวางผังของหมู่บ้าน นอกจากนี้ ยังมีอาชีพและปัจจัยอื่น ๆ ที่สามารถเอื้อต่อการประกวด

¹ ข้อมูลจากศูนย์ข้อมูลหมู่บ้าน

กลุ่ม และอาชีพเหล่านั้นได้แก่ อาชีพการทำไร่ยาสูบผสม อาชีพสวนผัก อาชีพทอเสื้อก
 อาชีพทอผ้า วิชาคารช้าว ศูนย์สถิติการตลาดบ้านมาบตะโกเอเน ชาวบ้านสามารถ
 จักสานสิ่งของเขาไว้ใช้เองได้ ฐานะทางเศรษฐกิจดีทำทั้งไร่นาและนา และเจ้าหน้าที่ของ
 รัฐในท้องถิ่น เข้ากับชุมชนเป็นอย่างดี เช่น คณะครูของโรงเรียนบ้านมาบตะโกเอเน เป็นต้น
 ผู้นำท้องถิ่นเข้ากันได้ เช่น ผู้นำกลุ่มกาฬสินธุ์ ผู้นำกลุ่มภนบุรี พระอธิการไพรัตน์
 เจ้าอาวาสวัดมาบตะโกเอเน ผู้นำทางพระสามารถเข้ากับทุกกลุ่ม ผู้นำทางเศรษฐกิจ
 เช่น นายเสียบ บุญเชื่อง นางศิริอร จันทร์อรัญ เป็นต้น

ทางอำเภอได้เข้ามาคุยกับชาวบ้านอยู่หลายวัน และได้พยายามสอบถามว่าจะ
 ส่งหมู่บ้านเข้าประกวดเฉลิมพระเกียรติดีไหม ซึ่งชาวบ้านก็ตอบว่าเห็นด้วย

"...บ้านผมท่านก็ถามว่าจะส่งเข้าประกวดเฉลิมพระเกียรติดีไหม ผมก็บอกว่าเห็น
 ด้วยครับ..."²

"...เข้ามา...มาคุยกับชาวบ้านอยู่หลายวันเลย..."³

หลังจากนั้นคณะเจ้าหน้าที่จากอำเภอและนายอำเภอ นำสไลด์การพัฒนาหมู่บ้าน
 เหนงเกลือ อำเภอหัวขลุง มาให้ชาวบ้านดูในวันประชุมใหญ่ประจำเดือนของชาวบ้าน
 สไลด์ที่นำมาฉายเป็นสภาพก่อนและหลังการพัฒนาหมู่บ้านตนเองเกลือ ฉายและบรรยายประ
 กอบ นายสมจิตร บุญเนาวิ ได้สะท้อนความคิดเห็นการพัฒนาว่า

"...นี่คือผลงานของผมหากพ่อแม่พี่น้องเชื่อผมและร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านตามแบบของผม
 หมู่บ้านของพ่อแม่พี่น้องจะเป็นแบบตนเองเกลือที่เห็นนี้ครับ..."⁴

นอกจากนี้ ท่านนายอำเภอยังได้ให้ความเห็นอีกว่า

"...ที่แรกผมจะไปเป็นนายอำเภออยู่อำเภอเมืองอยู่แล้ว แต่อยากจะทำไ้
 มาบตะโกเอเนพัฒนาจึงมาช่วยบ้านมาบตะโกเอเน..."⁵

²สัมภาษณ์นายดำ จันเจริญ, วันที่ 1 สิงหาคม 2531.

³สัมภาษณ์นายเสียบ บุญเชื่อง, วันที่ 1 สิงหาคม 2531.

⁴สัมภาษณ์ นายอน กาจกระโทก, วันที่ 16 สิงหาคม 2531.

⁵สัมภาษณ์ นางละมัย ชานนอก และ นายอน กาจกระโทก, วันที่ 16
 สิงหาคม 2531.

ในเดือนพฤศจิกายน 2529 พัทธนากรอำเภอลำปางให้แม่บ้านจากหมู่บ้านต่าง ๆ ใน ตำบลมาบตาโผล่มาอบรมที่วัดเป็นเวลา 2 วัน พัทธนากร นายวิจิตร บุญเนาวิ มาปฏิบัติงานในวันที่ 23 พฤศจิกายน 2529 มีแม่บ้านจากหมู่บ้านประดู่งาม บุนนาค มาบตาโผล่ เข้าอบรมจำนวน 350 คน ใช้ชื่อการอบรมกลุ่มนี้ว่า กลุ่มสตรีอาสาพัฒนา ตำบลมาบตาโผล่ และมอบหมายงาน คือ ให้ไปปรับปรุงหมู่บ้านและจัดตั้งกลุ่มสตรี ออมทรัพย์⁶

โดยการอบรมเริ่มด้วยแนวความคิดที่ว่า "...เริ่มที่แม่ แก้ว ก่อที่ลูก ปลูก ไร่ที่ครูบาอาจารย์ ไหว้วานพระสงฆ์..."⁷ ภายหลังจากอบรม กลุ่มแม่บ้านมีกิจกรรมร่วมกัน โดยมากเป็นการประชุม แม่บ้านก็มีที่จะชักชวนแม่บ้านในทำนองว่า "เขาไปกันหมด ทำไม พ่อแม่ไม่ไปกับเขาบ้าง"⁸

เดือนธันวาคม 2529 จึงมีการเตรียมการประกวดหมู่บ้านตามโครงการโคธราช พัฒนาระดับจังหวัดเป็นครั้งแรก การเตรียมเริ่มด้วย คณะครูของโรงเรียน สำนวณ จปฐ. ของหมู่บ้าน และให้ชาวบ้านทำตามหลักเกณฑ์ของ จปฐ. ให้ครบ

มกราคม 2530 พัทธนากรนายวิจิตร บุญเนาวิ พร้อมกับเจ้าหน้าที่พัฒนากร ปลัดอำเภอลำปางของอำเภอดรบุรี ร่วมกับครูมาอบรมชาวบ้าน และจัดตั้งคณะกรรมการคุ้ม หัวหน้าคุ้ม กลุ่มเยาวชน การอบรมแรก ๆ เลือกเอาแต่แม่บ้านจากหมู่บ้านมาบตาโผล่ บ้านบุนนาค บ้านประดู่งาม รวมทั้งสิ้น 200 คน ใช้เวลา 4 วัน ไปเข้าเย็นกลับ อบรมที่ศาลาวัดมาบตาโผล่

ภายหลังจากสิ้นสุดการอบรม กลุ่มแม่บ้านได้แยกเป็นกลุ่ม เช่น แม่บ้านเกษตรกร แม่บ้านสวนผัก เป็นต้น จากนั้นก็นำเยาวชนมาอบรมที่ศาลาวัดมาบตาโผล่ เป็นเวลา 5 วัน หลังจากนั้น กลุ่มเยาวชนเหล่านี้ก็จะแยกเป็นกลุ่มเยาวชนเลี้ยงไก่ กลุ่มเยาวชน เกษตรกร เป็นต้น

⁶ จากสมุดบันทึกการเยี่ยมหมู่บ้านมาบตาโผล่ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2529

⁷ สัมภาษณ์นางศิริอร หันเจริญ, วันที่ 15 ตุลาคม 2531.

⁸ สัมภาษณ์นางจัญญ์ เหมอจิด, วันที่ 1 สิงหาคม 2531.

การทำเช่นนี้ทางอำเภอว่า เป็นยุทธวิธีสำนด้วยลูก ลูกด้วยแม่ แก้วด้วยนอ⁹ หลังการอบรมมีกลุ่มเกิดขึ้นมาก เช่น อาชีพสามเณกก็เป็นกลุ่มสามเณกแต่ยังไม่ทำกิจกรรม

ในวันที่ 20 มกราคม 2530 วัฒนธรรมอำเภอมาประชุมชาวบ้านเนื้อแจ้งให้ชาวบ้านทราบถึงว่าจะมีการประกวดหมู่บ้านดีเด่นตามโครงการโครงการโครงการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดของกรมการนิเทศชุมชน - ผู้เขียน¹⁰

ในวันที่ 28 มกราคม เจ้าหน้าที่ทางราชการก็ได้เข้ามาจัดประชุมอีกครั้งถึงโดยวัฒนธรรมอำเภอได้ประชุมกับคณะครู คปต. และหัวหน้าคุ้มของหมู่บ้านผามตะโก เอนเพื่อมอบภารกิจให้หัวหน้าคุ้มปฏิบัติดังนี้

1. ปรับปรุงหมู่บ้าน
2. ขุดลอกอ่างเก็บน้ำโดยใช้แรงงานคนและไม่ต้องรับค่าแรง
3. ให้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้มีสมาชิกมาจากทุกครอบครัว
4. จัดค่ายเยาวชนในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2530
5. จัดให้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
6. ปรับปรุงคุ้มและความจำเป็นขั้นพื้นฐานทุกครอบครัว¹¹

ต่อมาในวันที่ 28 มกราคม วันเดียวกันนั้น คณะ คปต. กรรมการหมู่บ้านหัวหน้าคุ้ม ครูในกลุ่มโรงเรียนได้ประชุมกัน และมีการกิจกรรมมอบหมายกันทำคือให้ครูจัดทำแบบสำรวจ จปฐ. 17 ประการ และให้ชาวบ้านทำงานร่วมกันกับคณะครูว่าจะมีการสำรวจเมื่อใด และทำอย่างไรบ้าง¹² โดยแบบสำรวจดังกล่าวนี้มีรายละเอียดคือ

1. ความสะอาดของถนนหน้าบ้าน
2. ความเป็นระเบียบของรั้วปลูกกระถิน เป็นรั้วกินได้
3. การจัดให้มีถังขยะ

⁹สัมภาษณ์นายแดง ชาญนอก, วันที่ 26 กรกฎาคม 2531.

¹⁰ข้อมูลจากสมุดเยี่ยมหมู่บ้าน ลงวันที่ 20 มกราคม 2531.

¹¹ข้อมูลจากสมุดเยี่ยมหมู่บ้านลงวันที่ 28 มกราคม 2530.

¹²ข้อความจากสมุดเยี่ยมหมู่บ้านลงวันที่ 28 มกราคม 2530.

4. ความสะอาดบริเวณบ้าน
5. ความสะอาดคอกสัตว์
6. การจัดทำหลุมปุ๋ยหมัก
7. การจัดทำที่ขจัดน้ำเสีย
8. การทำราวตากผ้า
9. ความสะอาดใต้ถุนบ้าน
10. การจัดทำสวนครัวในบริเวณบ้าน (เช่น ฝรั่ง ตะไคร้)
11. ความสะอาดส้วมซึม (ถ้าไม่มีต้องจัดทำ)
12. ความสะอาดในห้องน้มน้ำ
13. ความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยของเครื่องใช้ไม้สอย
14. ความสะอาดของน้ำดื่ม น้ำใช้ และมีภาชนะ มีฝาปิด
15. ความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องนอน
16. ความสะอาดของเสื้อผ้า การพับผ้าห่ม มุ้ง
17. มีที่เช็ดเท้า (พรม)

ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2530 คณะกรรมการ คปต. และคณะกรรมการสภาตำบลมาตตะโกเอม ได้ร่วมกันประชุมสภาตำบล โดยมีเรื่องประชุมดังนี้¹³

1. กำหนดการอบรมกฎหมายหัวหน้าคุ้ม เรื่องการสำรวจ จปฐ. ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2530 ณ วัดมาตตะโกเอม
2. การสร้างส้วมให้ครบทุกหมู่บ้านในตำบล
3. เรื่องโครงการ กสช. คัดเลือกโครงการที่สำคัญดังนี้
 - ชุดลอกคลอง 2 เมตร ม.2
 - โครงการเปิดประตูน้ำหนองสองห้อง
 - ชุดสระ
 - โครงการเข้าค่ายเยาวชนในวันที่ 23 - 27 กุมภาพันธ์ ให้ทุกหมู่บ้านนำเยาวชนเข้าอบรม และร่วมพิธีเปิด - ปิด และทำหน้าที่ตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมายทุกหมู่
 - จัดตั้งคณะกรรมการคุ้มทุกคุ้ม ให้มีหน้าที่เหมือนคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อแบ่งงานระดับคุ้ม รับผิดชอบในการพัฒนา

¹³ ข้อมูลจากสมุดเยี่ยมหมู่บ้านลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2530.

- เตรียมตรวจเยี่ยมบ้านตาม จปฐ. 17 ข้อ ทดลองใช้ที่หมู่ 2 บ้าน
มาบตะโกเอน โครงการต่อไปจะทำทุกหมู่บ้าน จะจัดตามหมู่บ้านเครือข่าย
- จัดทำข้อมูลประจำคุ้ม ประจำหมู่บ้าน

ในวันที่ 24 - 27 กุมภาพันธ์ 2530 ได้มีการเปิดอบรมเยาวชนของตำบล
มาบตะโกเอน มีเยาวชนมาเข้าอบรม 270 คน โดยมีนายไศสาล โสเนตร วัฒน
นากรจังหวัดนครราชสีมาเป็นผู้ดำเนินเปิดในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2530 โดยใช้วัด
มาบตะโกเอนเป็นสถานที่จัดฝึกอบรม กลุ่มเยาวชนนี้มีบทบาทในช่วงการเตรียมประกวด
และถือเป็นกำลังสำคัญทีเดียว ภายหลังการอบรมเยาวชนในบ้านมาบตะโกเอนก็แยกออกไป
ตั้งเป็นกลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มเพาะเห็ด ฯลฯ¹⁴ ซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กับ
กลุ่มแม่บ้านคือ มีการอบรมแม่บ้านทุกบ้านในหมู่บ้านแล้วนำมาแยกอีกครึ่งหนึ่ง เป็นแม่บ้าน
เกษตร แม่บ้านทอผ้า แม่บ้านทอเสื่อกก แม่บ้านสานแฝก ฯลฯ

12 เมษายน 2530 ได้ตัดสินใจการประกวดระดับจังหวัดตามโครงการโคราช
พัฒนา คณะกรรมการตัดสินประกอบด้วย รองผู้ว่าราชการจังหวัด เกษตรจังหวัด
สาธารณสุขจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา นักวิชาการจังหวัด
และหัวหน้างานสำนักงานประถมศึกษาจังหวัด

คณะกรรมการตรวจเยี่ยมดังกล่าวนี้ได้เข้ามาให้คำแนะนำและภายหลังผลการตัดสิน
ก็ปรากฏว่าบ้านมาบตะโกเอนได้รางวัลชนะเลิศที่ 1 การประกวดหมู่บ้านเนื่องในวโรกาส
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระชนมายุครบ 5 รอบ ในระดับจังหวัด

หลังจากชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านระดับจังหวัดแล้ว บ้านมาบตะโกเอนก็เข้า
รอบไปประกวดหมู่บ้านในระดับเขต ในการเตรียมตัวส่งเข้าประกวดในระดับที่สูงขึ้นก็
ปรากฏว่ามีมาตรฐาน "การพัฒนา" ตามหลักเกณฑ์การประกอบที่สูงขึ้นด้วยเช่นกัน
ประการแรกทีมนักคือ ได้มีการทำแบบสำรวจ จปฐ. ใหม่ คือเดิมซึ่งใช้แบบสำรวจกิจกรรม
เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย 17 ประการ แบบสำรวจใหม่นี้คือ "แบบตรวจสอบการดำเนินงานของ
คุ้ม" ซึ่ง คปต. เป็นผู้ทำขึ้น โดยมีหลักเกณฑ์และแบบแผนการปฏิบัติและเนื้อหาสาระการ
"พัฒนา" ที่มากยิ่งขึ้นคือ

¹⁴ สัมภาษณ์นางสาวลี นาสังคาน, วันที่ 16 สิงหาคม 2531.

1. มีสมุดประชุมคัม
2. มีสมุดเยี่ยมคัม
3. คณะกรรมการบริหารคัม (กม.คัม) รับผิดชอบหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี
4. หัวหน้าคัมสามารถรายงานตัวได้ รู้ข้อมูลของคัมทั้งหมดเป็นอย่างดี
5. ดำเนินกิจกรรมในเรื่องที่อยู่อาศัย 17 ประการ โดยเห็นเรื่องปัญหา
จำนวน 1 กอง (กว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร สูง 1 เมตร) ผักสวนครัว จำนวน
4 แปลง ความสะอาดบริเวณบ้าน ทรายบ้าน หน้าบ้าน ใต้ถุนบ้าน ความสะอาด
ห้องน้ำ ห้องส้วม ความสวยงามของสิ่งแวดล้อม สวนดอกไม้ ตุ่มน้ำหน้าบ้าน ตุ่มน้ำ
ขนาด 100 ปี๊บ จำนวน 2 ตุ่ม ราวตากผ้า ที่ใส่ขยะ (ทำจากไม้ไผ่) จำนวน 2 อัน
ที่ใส่ขยะ (ทำจากถังน้ำมัน 200 ลิตร) ติดตั้งหน้าศาลาคัมจำนวน 1 อัน
6. มีครอบครัวเข้มแข็ง คัมละ 3 ครอบครัว
7. ป้ายประกาศ 6 กระดาษหลัก
8. ป้ายนัดหมายการงาน
9. แผนการปฏิบัติงาน
10. ป้ายแสดงผลการปฏิบัติงาน
11. ตกแต่งคัม ประกอบด้วย ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
12. ข้อมูลคัมถูกต้องเรียบร้อย
13. มีป้ายที่ทำการกลุ่ม ป้ายวัตถุประสงค์ ป้ายกฎระเบียบ
ป้ายคณะกรรมการ ป้ายแผนการปฏิบัติงาน
14. จัดสถานที่ดำเนินงานของกลุ่มต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในคัมให้เรียบร้อย
15. ดำเนินการประชุมกรรมการคัมและสมาชิก ทุก ๆ 3 วัน

แม้กระทั่งขนาดความกว้างความสูงของรั้วก็ดูเหมือนจะต้องให้ได้ขนาดที่เป็นแบบเดียวกัน ในการประชุมระหว่างครูและพัฒนาการได้มีการถกเถียงกันว่ารั้วกันไ้จะสูงเท่าไรดี โดยพัฒนาการได้เสนอว่าต้องสูง 2 เมตร แต่ทางคณะครูเห็นว่าควรสูง 1.40 เมตร และในที่สุดก็ตกลงกันได้ว่าให้สูง 1.40 เมตร¹⁵ หลังจากตกลงกันแล้วก็ได้ดำเนินการให้คัมต่าง ๆ ไปปฏิบัติโดยผ่านหัวหน้าคัม ดังเช่น คัมที่ 1 หัวหน้าคัมได้จัดประชุมชี้แจงแก่ลูกคัมตั้งปรากฏในสมุดบันทึกการรายงานการประชุมประจำคัม ดังนี้

¹⁵ สัมภาษณ์ นางอน กาจกระโทก, วันที่ 16 สิงหาคม 2531.

“...ประธาน (หัวหน้าคุ้ม) ได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่า คุ้มของเราเห็นทุกครัวจะต้องมีรั้วบ้าน เพื่อแสดงบทบาทของบ้าน เพื่อความเป็นระเบียบและสวยงาม จึงกำหนดให้ทุกครอบครัวในคุ้ม ได้ร่วมกันจัดทำรั้วบ้านพร้อมกัน โดยจับระดับน้ำให้สูงเท่ากันคือ 1.40 เมตร และให้มีความห่างของหลักรั้วเท่ากัน แล้วตีไม้ขนาดปิดบนหลังให้เสมอกัน จึงขอให้ทุกครัว เรือ่นร่วมกันจัดทำโดยด่วน” (ขีดเส้นใต้โดยผู้เขียน)

ในช่วงนี้มีกลุ่มต่าง ๆ เกิดเพิ่มขึ้นหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มทำรองเท้ายาง รัช. กลุ่มซ่อมเครื่องยนต์ กลุ่มสนใจช่างไฟฟ้า กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มชมชาวไทย กลุ่มศิลปะ ประดิษฐ์ กลุ่มเสริมสวย กลุ่มทำอิฐหม้อไทย ฯลฯ ในช่วงนี้เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ถูกขนมาหลายอย่างเช่น เครื่องยนต์ เครื่องไฟฟ้า เครื่องเชื่อมโลหะ ฯลฯ รวมทั้งมีผู้ฝึกสอนให้อย่างพร้อมเพรียง กลุ่มเยาวชนมีการอบรมโดยเจ้าหน้าที่จากโรงเรียนสารพัดช่าง เช่น การอบรมเพาะเห็ดฟาง จิตยาไก่ ฯลฯ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ จำนวนคนไม่พอกับกลุ่มต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นเพื่ออบรมให้ครบทุกกลุ่ม จึงเกิดการแย่งสมาชิกกันเพราะกลุ่มมากเกินไป โดยเฉพาะเยาวชนไม่อนุเคราะห์การอบรมขึ้นกับการประชุมประจำสัปดาห์ ตั้งแต่นั้นได้แก้ปัญหาโดยเอาแต่ชื่อ ไปเป็นสมาชิกโดยไม่เอาตัวมาด้วย¹⁶

3. การเตรียมประกวดหมู่บ้าน

คณะครูยังเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการสำรวจ จปฐ. ของหมู่บ้าน คณะของครูผู้ดูแลเหมือนจะเป็นคณะที่แข็งขันมากที่สุด เพราะได้เข้ามาทำงานและพักค้างแรมในหมู่บ้าน โดยพักที่บ้านนายชาย ศรีชูชาติในคุ้มที่ 4 พร้อมทั้งยกเอาเครื่องนึ่งดีด เครื่องโรเนียวเข้ามาตั้งอยู่ในหมู่บ้านเลย¹⁷ คณะครูจะจัดทำเอกสารเกณฑ์วัดแจกชาวบ้านให้ทำตาม และเป็นผู้คอยตรวจสอบ โดยให้ครูที่ปรึกษาคุ้มต่าง ๆ เป็นผู้ดูแลตรวจสอบอย่างใกล้ชิด ดังเช่น การประกวดในระดับจังหวัดที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนครูได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น โดยได้ระดมเอาครูในกลุ่มแถบนั้น อันได้แก่ จากโรงเรียนมะค่า โรงเรียนมาบตะโกเอน ฯลฯ เข้ามาประมาณ 30 คน¹⁸ ครูเหล่านี้จะลงมาช่วยคุ้มละ 2 - 3 คน โดยอาศัยบ้านของครูนิชานเป็นที่พักประชุมวางแผนกัน

¹⁶ สัมภาษณ์นางอ่อน กาจกระโทก, วันที่ 16 สิงหาคม 2531.

¹⁷ สัมภาษณ์ครูฉิ่ง สดกลาง, วันที่ 27 กรกฎาคม 2531.

¹⁸ สัมภาษณ์ครูฉิ่ง สดกลาง, วันที่ 27 กรกฎาคม 2531.

ในช่วงใกล้วันตัดสินข้าราชการมักจะมานอนค้างในหมู่บ้านมากขึ้น เจ้าหน้าที่มา
ค้างในหมู่บ้านจากการสอบถามจากชาวบ้านประกอบด้วยดังนี้¹⁹

- คณะครู คปต. ประมาณ 15 คน ค้างบ้านนายไพบูลย์ ศรีชูชาติ คุ่ม 4
ที่ทำการกลุ่มทอผ้า
- เจ้าหน้าที่เกษตรมาจากอำเภอต่าง ๆ ประมาณ 8 คน ค้างบ้านนายสมจิตร
กระต่ายจันทร์ ที่ทำการกลุ่มยุวเกษตรกร ที่ตั้งโรงเพาะเห็ด เรือนเพาะชำ
- เจ้าหน้าที่จากอำเภอ ปลัดอำเภอ ประมาณ 5 - 8 คน ค้างบ้าน
นางศิริอร จันอรัญ ที่ทำการสหกรณ์ตำบลมาบตะโกเอเน
- เจ้าหน้าที่จากอำเภอต่าง ๆ เช่น พัฒนาการ ปลัดอำเภออื่น ๆ ประมาณ
10 คน ค้างบ้านนายเลียบ บุญเชื่อง
- เจ้าหน้าที่พัฒนากรประมาณ 10 คน ค้างบ้านนายสำเนียง ภัคดีแก้ว ที่ทำ
การกลุ่มชนมไทย ชนมอบ
- เจ้าหน้าที่พัฒนากรปลัดจากอำเภออื่น ๆ ประมาณ 10 คน ค้างที่บ้าน
นายวิธาน ญาติกิจ ที่ทำการกลุ่มศิลปะประดิษฐ์
- พัฒนาการ ประมาณ 5 - 7 คน ค้างที่บ้าน นายลี นาสังคาน ที่ทำการ
กลุ่มจักสาน

นอกจากข้าราชการที่มาค้าง และยังมีข้าราชการที่ต้องเข้า ๆ ออกหมู่บ้านและ
มาทำงานเฉพาะกลางวันก็มากินข้าวในหมู่บ้านอีกด้วย

ในวันที่ 11 พฤษภาคม 2530 บ้านมาบตะโกเอเน ยังได้ออกข้อบัญญัติหมู่บ้าน
โดยคณะกรรมการหมู่บ้านได้มอบให้กรรมการฝ่ายต่าง ๆ หาข้อมูลและเสนอต่อ
คณะกรรมการกลาง ต่อจากนั้นได้พิจารณาถกแถลงโดยราษฎร เมื่อไม่มีเสียงคัดค้าน
จากราษฎรจึงกำหนดเป็นข้อบัญญัติหมู่บ้านจำนวน 12 ข้อ โดยได้รับความเห็นชอบจาก
นายอำเภอครบบุรี การออกบัญญัติหมู่บ้านออกเมื่อปี 2530 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (จาก
ศูนย์ข้อมูลหมู่บ้าน)

¹⁹ สัมภาษณ์นายสมจิตร กระต่ายจันทร์, วันที่ 3 สิงหาคม 2531.

1. ห้ามทิ้งขยะมูลฝอย ทำความสกปรกในที่สาธารณะ ฝ่าฝืนปรับไม่เกิน 100 บาท
2. ห้ามทำลายสาธารณสมบัติของหมู่บ้าน หากฝ่าฝืนต้องซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพเดิม และปรับ 50 บาท
3. ห้ามเผาสุราอาละวาดในหมู่บ้าน ฝ่าฝืนปรับ 100 บาท
4. ห้ามเล่นดอกไม้หรือใช้สัญญาณเตือนภัยโดยไม่จำเป็น ฝ่าฝืนปรับไม่เกิน 500 บาท
5. ห้ามเล่นการพนันในหมู่บ้าน ฝ่าฝืนปรับ 100 บาท
6. ห้ามทำการรบกวนในที่ประชุม ฝ่าฝืนปรับ 100 บาท
7. คริวเรือนใดไม่มีตัวแทนอย่างน้อย 1 คน เข้าร่วมประชุมของหมู่บ้าน 2 ครั้งติดต่อกัน และไม่มีเหตุผลอันสมควร ปรับ 100 บาท
8. ผู้มีหน้าที่อยู่เวรยาม หากขาดเวรโดยไม่มีเหตุอันสมควร ปรับ 30 บาท
9. ห้ามลงจับสัตว์น้ำในเขตและฤดูหวงห้าม ฝ่าฝืนปรับไม่เกิน 500 บาท
10. ห้ามปล่อยปะละเลยสัตว์เลี้ยง จนทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้อื่น หากฝ่าฝืนจะต้องชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดจริง และปรับไม่เกิน 100 บาท
11. ครอบครัวใดปฏิบัติตามเกณฑ์ จปฐ. 17 ประการบกพร่อง ตรวจพบ 2 ครั้งติดต่อกัน ปรับข้อละ 20 บาท
12. คริว เรือนใดหากได้กระทำความผิดอย่างเดียวกัน 3 ครั้งติดต่อกัน คณะกรรมการกลางจะพิจารณาส่งชื่อให้นายอำเภอครบุรีทราบ

ส่วนกิจกรรมทางด้านวัตถุที่ทำขึ้นก็คือ

1. ทำถนนจากถนนหลักในหมู่บ้านไปประมงหมู่บ้านยาวประมาณ 1.5 กิโลเมตร
2. ทำถนนจากถนนหลักกลางหมู่บ้านไปประมงหมู่บ้านยาวประมาณ 1 กิโลเมตร
3. มีการทำศาลาคู่ขึ้นใหม่ให้แข็งแรงมั่นคงมากขึ้น
4. ทำที่อ่านหนังสือพิมพ์และห้องสมุดประจำหมู่บ้าน 3 แห่ง
5. ทำป้ายคำขวัญ ป้ายบ้าน ตู้ไปรษณีย์ แพนท์หมู่บ้าน ฯลฯ
6. นำเงินจากอำเภอเสิงสางมาประดับหมู่บ้านจำนวน 50 รถบรรทุก 10 ล้อ
7. ทำเครื่องหมายจราจร 22 จุด
8. ทำป้อมยาม 5 จุด
9. ประปาหมู่บ้าน

การทำถนนทั้ง 2 สายดังกล่าวนั้น ได้ใช้ดินลูกรังจากอำเภอลำปาง โดยระดมเจ้าหน้าที่รถจากทั้งของทางอำเภอและของชาวบ้านคือของนายเรียบ บุญเรือง ช่วยกันขนมา แต่ส่วนมากเจ้าหน้าที่ราชการมักจะไปค่อยทำ มักจะล่าช้าและหลบงาน

"... ดินลูกรังมาทำถนนจากอำเภอลำปาง รถราชการมักจะวิ่งช้าและบางครั้งมาวิ่งที่ขยวเดียวก็หายไปเลย ไม่มาให้เห็นเลย รถชนดินลูกรังทั้งหมด 250 รถ เราต้องตนเองชะ 200 กว่ารถ สรุปรเราทำเองเกือบหมด... รถเราออกมาใหม่ กระบะรถพังเลย แต่เราไม่รู้จะทำอย่างไร..."²⁰

ส่วนศาลาคู่ที่อำเภอหนึ่งสี่หมื่น ฯลฯ ก็ได้ใช้ไม้สนจากไร่ของนายเลิศ เห่งษ์ภักดิ์ ซึ่งเป็นพ่อตาของนายอำเภอและได้บริจาคให้แก่มุขบ้านโดยมีชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ช่วยกันก่อสร้าง ตามศาลาคู่ต่าง ๆ จะมีการทำสวนหย่อมด้วย หินก็จะหาสี่ต่าง ๆ แล้วนำไปเรียงตามข้างถนน ตลอดทุกสายในหมู่บ้าน และจะเขียนคำขวัญต่าง ๆ บนหินด้วย

ตู้ไปรษณีย์ก็ได้ตกลงกันให้แต่ละบ้านทำเอง โดยทางส่วนกลางจะรับง่าสีให้และคิดค่าขนส่งอีละ 5 บาท แต่หากต้องการซื้อก็สามารถซื้อได้ในราคา 35 บาท การจ้างทำสามารถบอกผ่านครูทองอินทร์ ศรีนวลโคตร ที่ปรึกษาคู่²¹ นอกจากนี้ ได้มีคำสั่งจาก "ฮ่องเต้" ซึ่งชาวบ้านหมายถึงนายอำเภอให้ปรับเสียขงให้เอนออกจากรั้วบ้านซึ่งเดิมที่เอนขนานไปตามรั้วบ้าน และให้เขียนป้ายชื่อคนในครอบครัว (ป้ายนี้เขานอยู่ใต้เสาขงหน้าบ้าน-ผู้วิจัย) เสียใหม่โดยให้ครูเป็นผู้ดำเนินการ

ในช่วงนี้ภายในบ้านหัวหน้าคู่ 1 "บูรณาสวรรค์" มีห้องมืดสำหรับถ่ายซิลด์สกรีน (Silk Screen) ขนาด 2 x 3 เมตร สำหรับทำซิลด์สกรีน เสื้อผ้าที่ชาวบ้านใช้ในวันประกวด

กลุ่มซิลด์สกรีนมีร้านศิลปโรจนาศช.น.ม. เป็นที่ปรึกษาด้านเทคนิคและให้การสนับสนุน

ป้ายคำขวัญ สัญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะต้องเตรียมทำกัน ที่บ้านนาบตะโกเอนมีป้ายคำขวัญต่าง ๆ ถึง 840 ป้าย (ข้อมูลจากศูนย์ข้อมูลหมู่บ้าน) ที่ศาลา

²⁰ สัมภาษณ์นายเรียบ บุญเรือง, วันที่ 1 สิงหาคม 2531.

²¹ สัมภาษณ์นายออน กาจกระโทก, วันที่ 16 สิงหาคม 2531.

เอนกประสงค์ ซึ่งเป็นศูนย์ข้อมูลหมู่บ้าน มีสัญลักษณ์พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในวโรกาสที่ทรงมีพระชนมายุครบ 5 รอบ และมีพระบรมราโชวาทว่า

"การทำประโยชน์ไม่ใช่จะต้องทำประโยชน์ในวันสำคัญวันหนึ่งวันใดเท่านั้นเอง จะต้องทำตลอดไป แต่มีวันหนึ่งที่ เป็นวันตัวอย่างมากทำประโยชน์ชักชวนกันมาทำประโยชน์"

22 มกราคม 2529

ศาลาดุสิตาลัย

ที่ด้านบนชื่อภายในศาลา เอนกประสงค์มีคำขวัญ เช่น "ร่วมแรงแข็งขัน ช่วยกัน พัฒนา ไปหาคุณธรรม", "เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมคิดและพัฒนา", "ไม่มีความจนในหมู่ คนชนชั้น" ภายในศาลาเอนกประสงค์ยังมีข้อมูลต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น ประวัติหมู่บ้าน จำนวนประชากร อาชีพ คณะกรรมการหมู่บ้าน ดั้ม กลุ่มต่าง ๆ ฯลฯ

ด้านนอกศาลา เอนกประสงค์ เป็นซุ้มอ่านหนังสือพิมพ์ มีบอร์ดเกี่ยวกับข้อมูล ต่าง ๆ มีคำขวัญ "เจตนารมณ์ของรัฐบาลในการพัฒนาชนบท" โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ เช่น โครงการโครราชพัฒนา แผนงาน พัฒนา ด้านสาธารณสุข การศึกษา อาชีพ ฯลฯ รวมทั้งโครงการอีสานเขียวด้วย

ตามถนนจะมีป้ายคำขวัญต่าง ๆ ที่เห็นได้สะดุดตาว่าอย่างอื่นก็คือ ป้าย จปร. 8 ตัวชีวิต "อาหารดี มีที่อยู่อาศัย อเนกมัยถ้วนทั่ว ครอบครัวปลอดภัย ผลผลิตดี ไม่มีลูกมาก อยากร่วมพัฒนา นาสู่คุณธรรม" ซึ่งเขียนลงบนหินขนาดใหญ่ ทาสีอย่าง สวยงาม วางเรียงรายอยู่ตามถนนทุกสายในหมู่บ้าน

ภายในศาลาที่อ่านหนังสือบ้านมาบตาบะโก อเนกประสงค์มีป้ายเขียนใส่แผ่นไม้ฝา ขนาด 15 x 150 เซนติเมตร พิมพ์ขาวอักษรสีน้ำเงิน ติดไว้ภายในศาลา ตัวอย่างเช่น

- "มวลชนจะฉลาด ชชาติจะพัฒนา ถ้าประชาอ่านหนังสือ"
- "ขจัดความโง่ ความไม่รู้ ดูหนังสือทุกวัน"
- "ห้องสมุดคือขุมทรัพย์แห่งปัญญา"
- "หนังสือคือบัตรแท้ที่ไม่เป็นภัยแก่คนทุกชั้น"
- "ทั้งโลกทันสมัย ยึดคนไทยอ่านหนังสือ"

"ชีวิตจะมีคุณค่า ถ้าประชาชนอ่านหนังสือ"
 "การศึกษาคือมรดกอื่น ล้ำค่าของมนุษย์"
 ฯลฯ

ส่วนป้ายคำขวัญอื่น ๆ ก็ได้แก่ คำขวัญชวนเพื่อให้มาร่วมกันพัฒนา สุภาสิต
 คติเตือนใจ ป้ายชื่อคุ้ม ชื่อกลุ่มต่าง ๆ (โปรดดูรายละเอียดคำขวัญต่าง ๆ ในภาคผนวก)

ที่ศาลาคุ่มต่าง ๆ ก็จะมีการจัดข้อมูลหมู่บ้าน ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ลักษณะ
 ของข้อมูลข่าวที่นำมาติดตามคุ้ม แบ่งแยกข่าวสารของแต่ละหน่วยงานของทางการ เช่น
 ตัวอย่างของคุ้มแห่งหนึ่งมีดังนี้

กระทรวงมหาดไทยมีข่าว เรื่องการเลือกตั้ง การแสดงจำนวนผู้มาใช้สิทธิและ
 ทำบัตรเสีย นครการเมือง ผู้สมัคร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีข่าวชมรมผลไม้
 ไซยมงคลจังหวัดนครราชสีมา จัดสัมมนาทางวิชาการเพื่อพัฒนาไม้ผล กระทรวงกลาโหม
 เรื่องแม่ทัพภาค 2 รับกล้าไม้สนับสนุนโครงการอีสานเขียวจำนวน 6 แสนกล้าจากสถาบัน
 วิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย กระทรวงพาณิชย์ เรื่องบริการของตลาด
 การซื้อขายสินค้าเกษตร

ส่วนชาวบ้านจะทำของส่วนรวมและทำ จปฐ. ที่บ้านให้ครบ เช่น ทำส้วม รั้วกั้น
 ใต้ ป้ายหมัก ผักสวนครัว นอกจากสิ่งเหล่านี้ ยังต้องทำบ้านให้สะอาด มีผ้าเช็ดเท้าจำนวน
 ไม่น้อยกว่า 2 ผืนในบ้าน ในครัวมีตู้กับข้าว และฝาชีครอบสำหรับกับข้าว มุ้งก็ต้องเก็บ
 ให้เรียบร้อย ทำราวตากผ้า มีนรมเช็ดเท้าอย่างน้อยบ้านละ 2 ชั้น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้
 จะมีกรรมการมาตรวจ กรรมการประกอบด้วย ครูประจำคุ้ม หัวหน้าคุ้มอื่น ๆ ซึ่งมีไ้
 คุ้มของลูกบ้านที่ถูกตรวจ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรตำบล สาธารณสุข เป็น
 ต้น การตรวจนี้จะให้คะแนน และจะนำมาพูดคุยกันในวันประชุมใหญ่ที่วัด ว่าบ้านของใคร
 ยังไม่ครบ ไม่สะอาดอย่างไร²² การประชุมตลอด 6 เดือนก่อนการประกวดจะ
 ประชุมย่อย โดยวันจันทร์จะประชุมพ่อบ้าน วันพุธประชุมเขาวงกต วันศุกร์ประชุมแม่บ้าน
 เพื่อทำความเข้าใจและอบรมการตั้งกลุ่ม และความคืบหน้าของงาน²³ โดยวิทยากร
 มักจะเป็นครูและเจ้าหน้าที่ทางอำเภอ

²² สัมภาษณ์นายแดง ชานนอก, วันที่ 26 กรกฎาคม 2531.

²³ สัมภาษณ์นายผัน สดกลาง ครูใหญ่โรงเรียนบุษมา, วันที่ 27 กรกฎาคม 2531.

ในช่วง 1 เดือนก่อนการประกวด ช่วงนี้ชาวบ้านเรียกว่าช่วงระดม ชาวบ้านที่เคยมาดูงานจากหมู่บ้านอื่นใน 1 เดือนนี้ นายอำเภอสั่งห้ามเข้ามาดูงานทั้งหมด ชาวบ้านในหมู่บ้านมาตะโกเอนแรงทำกิจกรรมต่าง ๆ ไล่ลู่ลวง จปฐ. ของบ้านแต่ละหลัง ต้องครบ (ตามคำให้สัมภาษณ์ของรักษาการคุ้ม 1) สิ่งใดขาดหน่วยงานราชการก็นำเอามาจากที่อื่น จักรเย็บผ้ายืมมาจากหนองสองห้องฯ กิจกรรมของชาวบ้านทำเป็นตารางทุกวันดังนี้

05.00 - 08.00 น. ตื่นนอน เก็บกวาดบริเวณบ้าน เช่น เก็บใบไม้เผาทำ ความสะอาดบ้าน

08.00 - 15.00 น. แยกกันทำงาน ใครไม่ไปไร่นาก็มาช่วยกันทำงาน ส่วนรวม เช่น กลุ่มส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ ทำความสะอาดถนน และจัดเวรทำความสะอาด เฉพาะขึ้นมาคุ้มละ 1 วัน เวียนกันไป 1 เดือน จนถึงวันประกวด หากใครไม่ทำหรือถึงเวรแล้วมาไม่ได้จะต้องเสียเงิน 30 บาท เพื่อจ่ายเป็นค่าแรงสำหรับจ้างคนอื่นทำ²⁴ ชาวชนก็จะมาทำกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนเอง แม่บ้านก็เร่งทำขนมบ้าง อาหารแห้งบ้าง พ่อบ้านมาทำความสะอาดหมู่บ้าน ศาลาคุ้ม บริเวณวัด เป็นต้น "แทบไม่มีใครไปทำอะไรเลย"²⁵

15.00 - 18.00 น. ชาวบ้านต้องเข้าโรงเรียนฝึกตอบคำถามที่ศาลาวัด²⁶ โดยมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นวิทยากรอบรม เช่น สาธารณสุข เกษตร วัฒนธรรม ครู เป็นต้น เนื้อหาการอบรมเป็นข้อมูลของหมู่บ้าน ของกลุ่ม ของคุ้มต่าง ๆ เช่น วัตถุประสงค์ของกลุ่ม จำนวน สมาชิก และชักชวนให้ชาวบ้านหัดตอบคำถามซึ่งเก็งกันว่าคณะกรรมการให้คะแนนจะถาม²⁷

20.00 - 22.00 น. ชาวบ้านรับประทานอาหารแล้วมารวมกันที่ลานวัด ร้องเพลง และให้ผู้บรรยายสรุป ในวันประกวด ลองหัดบรรยายสรุปในบางคืนด้วย และร้องเพลงซ้อมปรบมือให้ดัง ๆ พร้อม ๆ กัน

²⁴ สัมภาษณ์ของนายอินทร์ ตาไธสง, วันที่ 1 สิงหาคม 2531.

²⁵ สัมภาษณ์ของนางตุ้ หัววังแถบกลาง, วันที่ 1 สิงหาคม 2531.

²⁶ สัมภาษณ์ของนายแดง ชานนอก, วันที่ 26 กรกฎาคม 2531.

²⁷ สัมภาษณ์ของ นายแดง ชานนอก, วันที่ 26 กรกฎาคม 2531.

ในเวลาใกล้วันประกวดประมาณ 3 วัน ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ไปชนแก้อี มาจากวัดชะ มาเตรียมให้ชาวบ้านนั่งฟัง เด็ดหญ้าทางนายอำเภอเอามาทางให้วัดศาลาคุ่ม ด้วยผ้าและดอกไม้สวยงามโดยกลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ และการเตรียมโครงสร้างนั้นฐานที่จำเป็นอื่น ๆ สำหรับพิธีการที่จะมีขึ้นในวันตัดดินให้พร้อม

ในคืนวันก่อนประกวด เป็นช่วงที่สำคัญอย่างยิ่ง ทุกสิ่งทุกอย่างต้องเสร็จ เปรียบพร้อม คืนนั้นชาวบ้านทั้งหมดแทบจะไม่ได้หลับไม่ได้นอนกันเลยทีเดียว ต้องคอยช่วยกันผลัดเปลี่ยนเวรยามตลอดทั้งคืนเพื่อมิให้ วัว ควาย หรือสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ เดินผ่านถนนโดยเด็ดขาด ถ้าผู้คนที่เฝ้าเฝ้าจะได้จะเป็นการดี แต่หากต้องเอากลับบ้านก็ต้องมัดมาตามปากที่ต้องคอยดูแลกัน เป็นพิเศษเห็นจะได้แก่คนแปลกหน้า คนต่างถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนจากหมู่บ้านคู่แข่ง ซึ่งอาจจะเข้ามาใกล้แกล้งด้วยกลวิธีต่าง ๆ ได้

คืนวันนั้นชาวบ้านจะร้องรำทำเพลงกัน และถือเป็นการซ้อมใหญ่เกี่ยวกับเพลง "โหมเถา" ที่จะต้องใช้ร้องเมื่อต้อนรับคณะกรรมการประกวดในวันรุ่งขึ้น เป็นเรื่องธรรมดาที่จะต้องมีการซ้อมกันบ้าง และถ้าใครเป่จจริง ๆ ก็ต้องช่วยกันสามไปช้อนคณะกรรมการเพราะเดี๋ยวคะแนนในหมวด "แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง" จะลดลงไป

4. วันประกวด ²⁸

เมื่อเช้าของวันที่ 10 สิงหาคม 2531 ชาวบ้านเดินทางมาจากหมู่บ้านต่าง ๆ โดยรถอีแต่น เป็นกลุ่มแม่บ้าน มีกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านแต่งตั้งราชการเดินทางมาด้วย และมีป้ายซึ่งเป็นไม้และผ้า รวมทั้งวงมาลัยซึ่งการเดินทางมาถึงของชาวบ้านทยอยกันมาตั้งแต่เวลา 07.00 น. จนใกล้เวลากรรมการมาคือ 09.00 น. ชาวบ้านซึ่งมาจากหมู่บ้านอื่นนั้นจะมีผู้มาตั้งแถวต้อนรับคณะกรรมการที่มาตรวจให้คะแนน การแต่งตัวของกลุ่มแม่บ้านจะมีสีเดียวกัน เช่น ชุดสีเขียวอ่อน ชุดสีแดง เป็นต้น เป็นกระโปรงและเสื้อซาฟารี

ในช่วงที่รอดคณะกรรมการนี้ข้าราชการจากอำเภอและจังหวัดในวันนั้นแต่งตัวข้าราชการ จัดชาวบ้านให้เข้าแถวสองข้างถนนหน้าวัดมาถึงบริเวณศาลาอำเภอทั้งสี่หมู่บ้าน

²⁸ บรรยากาศของการประกวดนี้จะเป็นการประกวดหมู่บ้าน อพ. ตั้งแต่ เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2531 โดยผู้วิจัยเข้าไปร่วมในรับประกวด

และทางแถวซ้ายไว้ข้างตึกที่บริเวณเกือบถึงบันไดศาลาวัดซึ่งเป็นที่ยกรายสรุปของชาวบ้าน และกรรมการ บริเวณถนนสายหลักใหม่บ้านนี้มีเจ้าหน้าที่แต่งชุดตำรวจถือปืนกลยิงเร็วขึ้นอยู่ บริเวณทางแยก ตั้งแต่ทางเข้าหมู่บ้าน การจัดแถวให้ชาวบ้าน นายอำเภอ และ เจ้าหน้าที่จากอำเภอเป็นผู้จัด เช่น เมื่อชาวบ้านมาถึงนายอำเภอถือโทรโข่งว่า

"บ้านดอนเนารางหรือครับ แม่นบ้านดอนเนารางนะครับ ยืนตรงนี้เลยครับ แถวตอน เรียงหนึ่งไปเรื่อย ๆ นะครับ จันทมด แหม! มาพร้อมเพรียงดีจังเลยนะครับ ขอขอบคุณมากครับ"

และมีคำสั่งต่อมาว่า

"เมื่อคณะกรรมการลงรถและเดินเข้ามาในแถวของพวกเรานะครับให้พวกเราช่วย กันปรบมือต้อนรับนะครับ ปรบให้ดัง ๆ นะครับ ปรบมือต้อนรับคณะกรรมการ พวกเราช่วยกันปรบให้ดัง ๆ"

การต้อนรับแถวต้อนรับในหัวแถวด้านหนึ่งซึ่งคณะกรรมการตัดสินจะต้องผ่านเข้ามาทางนี้ เป็นภรรยาของนายอำเภอแต่งชุดสีขาวยาวและเจ้าหน้าที่ซึ่งแต่งชุดสีน้ำเงินเข้ม ถือ พวงมาลัยวงใหญ่ ถัดมาเป็นหญิงชราอายุประมาณ 50 ปี จำนวน 7 - 8 คน ถือผ้าขาวม้า นายอำเภอจะกำหนดและสาธิตให้ดูด้วยตัวเองว่าจะผูกผ้าขาวม้าให้ คณะกรรมการ คนใดและคล้องพวงมาลัยให้คณะกรรมการคนใด

"แบ่งกันนะ คุณแม่คนแรกผูกให้กับคนแรก คุณแม่คนต่อ ๆ มาก็น่าผูกให้กับคนที่ เหลือนะ อย่าให้ซ้ำกันนะครับ อ้าว ไท้คุณแม่ลองผูกที่ตัวผมดูสิครับ"

พวงมาลัยซึ่งกลุ่มแม่บ้านก็มาจากหมู่บ้านอื่นหรืออยู่ฝั่ง นายอำเภอบอกว่าให้ "หัวแถวให้คล้องทุกคน คนละ 1 พวง และกลาง ๆ แถว ท้าย ๆ แถวให้คล้องกับ กรรมการที่เห็นว่ายังมีน้อย หรือยังมี"

ซึ่งใกล้เวลากรรมการมา ชาวบ้านก็ทยอยกันเข้ามาเพิ่มขึ้นประมาณเกือบ 9 โมง สารวัตรใหญ่จากอำเภอครบุรีมาสมทบอยู่ที่หัวแถว ทางฝ่ายไปบริเวณแถวฝั่งโยธวาภิต ศึกษาศาสตร์ เป็นเด็กหญิงแต่งชุดสวมกางเกงวอร์มำรงเต็น เป็นจังหวัดฝึกซ้อมอยู่ ชุดของ ชรบ. ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเยาวชนของชาวบ้านมาบตะโกเอน ประดู่งาม บ้านชุมค่า และเจ้าหน้าที่ อส. ซึ่งอยู่ในแถวพร้อมกับเยาวชน ก็ฝึกซ้อม การเดินตามวง

โยธวาฑิต และกรรมการ ชนวนรำธงประมาณ 30 คน และมีทัศนพิธีกรประมาณ 10 คน

มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขนำยามบริการสำหรับผู้ที่ต้องการตลอดสองฝั่งแถวบริเวณ ก่อนถึงศาลามีข้าราชการยืนเข้าแถวแต่งชุดข้าราชการกลุ่มใหญ่ทีเดียว ในขณะที่ใกล้เวลา กรรมการมาบรรยายกาศัลยสนเสียงกลองก็ข้อมเดินและเลียว ชุด ชรบ.ก็ข้อมเดิน ชาวบ้านก็นัดคุยกัน ในช่วงเวลาเมื่อตำรวจจราจรมาคอยบริการตัดรถที่จะเข้ามาผ่านถนน เส้นนี้ให้เลียวไปใช้ถนนใหญ่บ้าน

ชาวบ้านมาตะโกเอนไม่ได้ เข้ามาร่วมในการตั้งแถวต้อนรับ ยกวันชุด ชรบ. เท่านั้น ที่เฝ้าอยู่ตามกลุ่ม ดุ่ม และนอกนี้เฝ้าอยู่บนศาลาวัดทั้งสิ้น

ที่โรงเรียนเวลานั้นนักเรียนมาโรงเรียนแล้วครูก็ไปถึงโรงเรียน เข้าเป็นพิเศษ คือ ประมาณ 7 โมง คณะครูให้พักเรียนเดินแถวหน้ากระดานเก็บเศษใบไม้ เศษกระดาษ ไม้เสียบลูกชิ้น แล้วนำมาให้ครูดู ซึ่งครูจะยื่นอยู่บริเวณถังขยะ แล้วนักเรียนจะทิ้งลงไป จากนั้นนักเรียนจะแยกย้ายมาอยู่ตามห้อง ที่ชั้นล่างมีคณะครูกำลังให้พักเรียนช่วยกันนำฝาขวดน้ำอัดลม เรียงลงบนกระดาษที่ปะบนโต๊ะ เพื่อเตรียมไว้ว่า มีการละเล่นหมากฮอส มีห่วงยาง ลูกฟุตบอล วอลเลย์บอล โตะปิงปอง และนม มีเจ้าหน้าที่จากอำเภอมา ดูแลอยู่ด้วย และเห็นว่ายังขาดบางสิ่งบางอย่างจึงได้บอกปลัดอำเภอซึ่งกำลังจัด แถวชาวบ้านให้วิฑูไปบอก ให้เจ้าหน้าที่บนอำเภอไปเอา เสดการ์ด ไม้ปิงปอง และ เนทปิงปอง มาให้โรงเรียนด้วย โดยไปเอามาจากโรงเรียนมัธยม อำเภอศรีบุรี ขณะนั้นเวลาประมาณ 8 โมง

เวลานั้นชาวบ้านมาตะโกเอน อยู่พร้อมกับบนศาลาฝึกซ้อมความพร้อมและ รำไทย โขยทั่ว ๆ ไปความพร้อม ๆ ตั้งแต่เวลา 9 โมง ซึ่งกรรมการเองก็มาสาย ด้วย มีวิฑูตำรวจติดต่อกันรายงานตลอดว่าขบวนรถของกรรมการมาถึงไหน และ นายอำเภอจะโทร โഴงบอกชาวบ้านตลอดเวลาว่ากรรมการมาถึงไหน เมื่อคณะกรรมการ เดินทางมาถึงตัวอำเภอ ชาวบ้านก็เตรียมพร้อมนายอำเภอถือโทร โഴง เดินบอกชักชวน ความเข้าใจอีกครั้งหนึ่งที่ข้ามอย ๆ คือ การปรบมือของชาวบ้าน การคล้องวงมาลัย และผูกผ้าขาวม้าของชาวบ้านบริเวณหัวแถว ตามรายงานวิฑูตำรวจและการพูดคุยกันของ เจ้าหน้าที่ตำรวจกับครูใหญ่โรงเรียนมัธยมบอกว่า คณะกรรมการจะเดินทางโยยใช้เส้นทางผ่านโรงเรียนมุมะคำถึงมาตะโกเอนซึ่งเป็นที่ทางอ้อม แต่ทางดีกว่า ซึ่งไม่ใช่ทาง เข้าออกหมู่บ้านของชาวบ้านเอง

เวลาประมาณ 9 โมงกว่า ๆ ขบวนการของกรรมการมีรถตำรวจเป็นรถแก๊งติดสัญญาณไฟวิ่งนำทางมาก่อน ทั้งๆที่ประมาณ 15 นาที ขบวนการของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยรถตู้สีขาวจำนวนประมาณ 5 คัน ที่กระจัดกระจายชื่อกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงกลาโหม คันละ 1 กระถาง เมื่อรถตู้จอดคณะกรรมการลงจากรถมีนายอำเภอต้อนรับพร้อมกับข้าราชการ เช่น ปลัดอำเภอ และมาเดินคล้ายกับตรวจแถวชาวบ้านที่ตั้งแถวรอรับ ประมอ้อมพร้อมทั้งทั้งหมด หัวหน้าหน่วยฝึก ชรบ. กล่าวรายงานแล้วต่อคณะกรรมการและคำกล่าวตอบเพียงว่า

ท่วย ชรบ. ยินดีให้ความปลอดภัยและจะจัดชุด ชรบ. ขึ้นยามให้ความอารักขาแก่คณะกรรมการในการตรวจเยี่ยมหมู่บ้านในครั้งนี้ ครับผม

คณะกรรมการซึ่งเป็นทหารยศนายพันแสดงความเคารพตอบรับ วงดุริยางค์บรรเลงเพลงเดินหน้าหน้า ถือบ้ายคำด้วยไม้ชื่อความว่า ออป. บ้านมาบตะโกเอน เดินนำคณะกรรมการเดินกลาง มีชุด ชรบ. ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ อส. เดินประกบข้าง ๆ และตามหลังในเมื่อถือบ้ายลูกซองพร้อม คณะกรรมการซึ่งเดินมาขึ้นชาวบ้านซึ่งเตรียมพวงมาลัย ผ้าขาวม้าเข้ามาคล้องและผูกให้ตลอดทาง ได้ผ้าขาวม้าคนละ 1 ผืน นางมาลัยได้รับเต็มคอโดยเฉพาะนายทหารยศนายพัน รวมทั้งที่ซ้อมมือด้วยตลอดเส้นทางชาวบ้านประมอ้อมตลอดชุด ชรบ. ซึ่งจัดแถวเดินตามคณะกรรมการ โดยมีชาวบ้านเชิงไล่ชุด ชรบ. เดินตามมาเพื่อเข้ามานั่งเป็นแถวภายในเต็นท์ที่เตรียมไว้ให้ด้านข้างศาลา เมื่อถึงศาลาคณะกรรมการขึ้นศาลา มานั่ง ณ ที่ซึ่งถูกจัดไว้โดยหนึ่งโซฟาเป็นของครูอร และผู้ติดตามจากจังหวัดจากอำเภอหนึ่งบริเวณเก้าอี้ที่จัดไว้ให้ด้านเดียวกับคณะกรรมการ โดยชาวบ้านมาบตะโกเอนนั่งราบบนพื้นศาลา แต่งชุดสวมเสื้อม่อฮ่อม ด้านหลังสกรีนเป็นรูปชาวนา 3 คน กับช้างทรงไทย มีตัวหนังสือว่า อาสาและนิมมาป้องกันตนเอง หมู่บ้านมาบตะโกเอน บางคนใส่เสื้อเก่าซึ่งใช้ประกวดครั้งที่แล้ว ระดับประเทศ เป็นรูปดอกจันท์ มีตัวหนังสือว่ามาบตะโกเอน บนศาลาประดับด้วยแพรผ้าหลากสีกับดอกกล้วยไม้ และม่านซึ่งเป็นฉากของเวทีซึ่งระดับเดียวกับเนื้ศาลา พระสงฆ์อยู่ทางด้านขวามือของชาวบ้าน พระหลายองค์มิใช่พระจากวัดมาบตะโกเอน เช่น ที่หัวแถวเป็นเจ้าคณะอำเภอครบุรี ทางด้านซ้ายมือของชาวบ้านเป็นที่นั่งของกรรมการและเจ้าหน้าที่ บนศาลาจะมีการแบ่งที่นั่งหลังม่านเป็นที่นั่งนักพูด แต่งหน้าของพิธีกรและนางรำซึ่งแต่งชุดไทยเหมือนกันประมาณ 5 คน ที่ด้านหน้าของฉากซึ่งเป็นม่านกั้น ซึ่งมีสัญญาณของหมู่บ้าน ออป. ติดอยู่พร้อมข้อความ

"การประกวดหมู่บ้าน ออป. บ้านมาบตะโกเอน วันที่ 10 สิงหาคม 2531"

นี่แควที่มีที่กล่าวปราศรัยตั้งอยู่พร้อม ไมโครโฟนซึ่งมีต่อแควโทรนเครื่องขยายเสียงอยู่หลังม่านกั้นกันแห่งบรรยายสรุปหมู่บ้าน อ.ป. มาบตะโกเอน ชุดเดียวกับที่เข้ามาให้ชาวบ้านท่งเมื่อประมาณวันที่ 6 สิงหาคม 2531 ให้น้องบ้านของบ้านข้างนายสวัสดิ์ คุ่มที่ 4 ท่ง ชาวบ้านถิ่นที่เข้าเข้าเวที่ มีโฆษกหญิงแต่งชุดไทย ลูกสาวของคุณศิริอร จันเจริญ ซึ่งจบปริญญาตรีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปัจจุบันเป็นครูสอนโยธาบุรีเป็นนิสิตกร และนิสิตกรชายแต่งชุดเหมือนชาวบ้านมาบตะโกเอนถือ ไมค์พูดนำให้ชาวบ้านพูดให้พร้อมเนืองกัน เมื่อคณะกรรมการเข้าที่มาย่อมอกกล่าวต้อนรับคณะกรรมการ จากนั้นคณะกรรมการกล่าวตอบรับ

ด้านล่างของศาลามีรถของกรไฟฟ้าส่วนภูมิภาคของอำเภอครบุรีมาติดตั้งเครื่องปั่นไฟ เป็นไฟฟ้า สอบถามทราบว่ามีคอกยสำหรับปั่นไฟหากไฟฟ้าดับ เจ้าหน้าที่ที่ขึ้นเฝ้าเครื่องปั่นไฟไม่สามารถไปไหนได้เพราะมาคนเดียว ต้องเฝ้าตลอดเวลา และคุยกันทราบหากหากไฟฟ้าดับนายอำเภอจะโกรธและค่าเอา จึงขอให้การไฟฟ้ามาปั่นไฟสำรองเอาไว้เป็นการป้องกัน

พื้นที่ที่คณะกรรมการขึ้นศาลาช่วย ชรบ. ที่มีปลุกชองก็กระจายกำลังกันไปเฝ้าตามบริเวณหมู่บ้าน และบันไดทั้งสองของศาลายืนถือปืนที่หันหน้าออก ส่วนพวกที่เหลือกระจายกันไป บางส่วนไปเตรียมงานที่โรง เรี่ยหลังจากเสร็จการเดินส่งคณะกรรมการขึ้นเวทีเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ณ ที่เด่นที่ที่ตั้งอยู่บริเวณด้านข้างศาลา ชาวบ้านที่เดินตามชุด ชรบ. เข้ามาก็ เข้ามายืนภายใต้เต็นท์ดังกล่าว มีเก้าอี้ยืมมาจากชาวบ้านภายในเต็นท์มีการขนานนายอำเภอครบุรีนั่งแถวหน้าสุด และด้านหลังยืนเพราะเก้าอี้ที่มีอยู่น้อยกว่าชาวบ้าน เต็นท์ประกอบด้วยผ้าหลากสีและธงชาติ ชาวบ้านที่นั่งที่นั่งเป็นกลุ่ม ๆ ของสีเสื้อผ้า มีป้ายซึ่งตนถือมาด้วยไว้ด้านหน้า (เงินเสียบ้างถือบ้าง) ชาวบ้านที่นั่งมือตลอดเวลาที่ยังไม่มีการบรรยายสรุป หรือกล่าวต้อนรับคณะกรรมการบนศาลาของชาวบ้านมาบตะโกเอน โดยมี เจ้าหน้าที่แต่งชุดข้าราชการคอยปรนนิบัติยืนอยู่หน้าแถว และบอกให้ชาวบ้านปรนนิบัติอยู่ตลอดเวลา ด้านหลังของศาลามีเก้าอี้แข็งและเครื่องดื่มต่าง ๆ ตั้งอยู่ ซึ่งมีใช้ชาวบ้านมาบตะโกเอนแต่แต่งตัวด้วยชุดเหมือนชาวบ้านมาบตะโกเอน พนักงานบริการเครื่องดื่มเหล่านี้เป็นหญิงสาวอายุประมาณ 20 ปี คอยทำหน้าที่บริการให้แก่คณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ที่นั่งอยู่บนเก้าอี้นวม โดยไม่มีการบริการแก่ชาวบ้านแต่อย่างใด เว้นแต่ชาวบ้านจะมาขอเอง

ในช่วงนั้นจะเป็นการกล่าวคำต้อนรับและการบรรยายสรุปการนิเทศของบ้านมาบตะโกเอน สลับกับการร้องรำทำเพลง "พัฒนา" โดยชาวบ้านมาบตะโกเอน

ในเวลาเที่ยงคณะกรรมการรับประทานอาหาร ซึ่งอาหารนี้มาจากแม่บ้าน สภากาชาดไทย จังหวัดนครราชสีมา มีนักศึกษาจากวิทยาลัยครูนครราชสีมาเป็นผู้เสิร์ฟ ในขณะที่คณะกรรมการรับประทานอาหารภายใต้หลังคาอันสวยงามด้วยทิวผ้าหลากสี มีเมีย กำนันและแม่บ้านมาตะโกเอน แต่งตัวเล่นรำตัด ร้องเรื่องเกี่ยวกับความดีของการมี จปฐ. ครบทั้ง 32 ข้อ เล่นให้กรรมการดูขณะที่กรรมการกินข้าวไปด้วย หลังจากรำตัด จบลง ก็มีการสาธิตที่กลางสนาม เป็นการจำลองหมู่บ้านทำจากไม้ไผ่ซึ่งขอตัดมาจากบ้าน ของชาวบ้านในมาตะโกเอนเอง ซึ่งวันที่ขอไม้ไผ่ทำให้สมหมาย สุขกาย เป็นผู้มาขอกับ ชาวบ้าน เมื่อครั้งที่ขอไม้จากลุงแก้ว หัววังแหมกลาง ซึ่งเป็น อสม.ประจำหมู่บ้าน ถึง กับออกเสียงบ่นในทำนองว่า ประทศครั้งที่แล้วก็หมดไปกอนี้แล้ว มาเอาอีกแล้ววันหรือ กำนันตรองว่าขอเพียง 10 ลำ ลุงแก้วว่าทุกครั้งก็ 10 ลำ แต่สุดท้ายก็หมดเป็นกอ ๆ ซึ่งการแสดงออกของชาวบ้านเมื่อมี อส. มาขอไม้ทำหมู่บ้านจำลองในครั้งนี้ สุดท้ายลุงแก้ว ก็ต้องให้ อส. ซึ่งขอไม้ไผ่ผ่านกำนันมา ตัดไม้ไผ่มาทำหมู่บ้านจำลอง

ครัวเรือนของบ้านจำลองเป็นไม้ไผ่ หลังคาเป็นแฝกซึ่งทาง อส. ผู้ทำหมู่บ้าน จำลองดังกล่าวซื้อมาจากกลุ่มสามแฝก คุ่ม 4 ของหมู่บ้านมาตะโกเอนในราคาต้นละ 3 บาท (จากคำบอกเล่าของสมาชิกกลุ่มสามแฝกคนหนึ่ง) หลังคาบ้านจำนวนประมาณ 4 หลัง เป็นสังกะสีใหม่บ้างเก่าบ้าง (ซึ่งเก่าแปลกใจคือ ทัพที่กรรมการเดินทางกลับออก จากหมู่บ้าน หลังคาสังกะสีเหล่านี้ก็ถูกรื้อไปทิ้ง) ในหมู่บ้านจำลองประกอบด้วยบ้านจำลอง จำนวน 10 หลัง มีที่กั้นถนนทาสีขาวแดงจำนวน 2 ด้านของหมู่บ้าน บ้านถูกแต่งเป็น ร้านค้าจำนวน 1 หลัง และมีถังดับเพลิงจำนวน 1 จุด บ้านจำลองถูกแต่งให้มีสายไฟ และเสาอากาศทีวี ณ ที่ร้านค้ามรปิดต้นจำนวน 1 ต้น ตอนกลางของหมู่บ้านจำลองมี เสาสูง ๆ มีลำโพงเป็นหอกระจายข่าวของหมู่บ้านจำลองด้วย หมู่บ้านจำลองนี้สร้างขึ้นมา เพื่อจำลองเหตุการณ์ การจับโจรของหน่วย ชุดรักษาหมู่บ้าน - ชรบ. และการทำงานร่วมกันของ ชรบ. เองในการดับไฟด้วย การแสดงการจำลองเหตุการณ์เริ่มเมื่อรำตัดของเมีย กำนัน (คณะแม่ประกอบ) เสร็จสิ้นลงขณะนั้นกรรมการก็กำลังรับประทานอาหาร

การแสดงเริ่มตั้งแต่ การบรรยายประกอบการแสดงสมมติเหตุการณ์ว่ามีการ ปล้นร้านค้า ในหมู่บ้านจำลองมีโจรซึบรถมาปล้นร้านค้า แล้วเจ้าของร้านคนหนึ่งก็ตะลอบ ในขณะที่โจรพลอ เมื่อเสียงระฆังดังขึ้น หน่วยรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านซึ่ง เป็นชุด ที่ฝึก ชรบ. มาอย่างดี ตามคำบรรยาย) ร่วมกันยิงต่อสู้กับโจร และให้ ชรบ. บางส่วนเดินทางมาตามตำรวจที่อำเภอด้วย เมื่อการร่วมกันจับโจรได้แล้ว ก็จับมาส่ง กำนันแล้วให้มารอตำรวจจากทางอำเภอมารับตัวไป ในคำบรรยายประกอบการแสดง บรรยายถึงความดีของ ชรบ. ที่ร่วมกันรักษาหมู่บ้านให้สงบปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย เมื่อ

การแสดงจบลงก็เรียกเสียงปรบมือให้หอสมควรจากคณะกรรมการและชาวบ้านที่มุงดูอยู่ หลังจากจบชุดนี้เลยมีการแสดงต่อเนื่องอีกชุดหนึ่งซึ่งใช้ ทรัพย์. ชุดเดี๋ยวก็นับที่มาต้อนรับและ อารักขาให้คณะกรรมการ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่เสียมากกว่าชาวบ้านมาบตะโกเอง การแสดงในชุดที่สองนี้เป็นภารกิจกันไฟไหม้บ้านของชาวบ้านแห่งหนึ่งในหมู่บ้านจำลอง บรรยายว่าเป็นตอนกลางคืน ขณะที่ชาวบ้านกำลังนอนหลับ ที่บริเวณป้อมยามของหมู่บ้าน ทั้งสองแห่งใกล้ ๆ กับที่กันถนน มียามยืนอยู่ ป้อมละ 1 คน และมีเต็นท์ยามในหมู่บ้านด้วย 2 คน เมื่อไฟไหม้บ้าน ก็มีการตีกลองซึ่งอยู่หน้าบ้านของทุกหลัง จากนั้น ทรัพย์. ในหมู่บ้าน ก็มาช่วยกันดับไฟซึ่งการบรรยายระบุว่า เมื่อ ทรัพย์. ในหมู่บ้าน ได้ยื่นสัญญาณระลอกก็ออกมา ร่วมกันดับไฟโดยแบ่งงานกันไว้เตรียมรับสถานการณ์เช่นนี้แล้ว ทรัพย์. แต่ละฝ่ายจะทำงานประสานกัน ฝ่ายผจญเพลิงจะช่วยกันดับไฟประมาณ 10 คน และนำชาวบ้านที่ติดอยู่ใน บ้านไฟไหม้ออกมาจากบ้าน มีอีกฝ่ายจะรักษาปฐมพยาบาลผู้ป่วยเบื้องต้น 2 คน ทรัพย์. 5 คนช่วยกัน คนของมีค่าภายในบ้านออกมาไว้ด้านนอกบ้าน ยามที่ยืนอยู่ป้อมยามก็ยังคงอยู่ ยามตามปกติ รวมทั้งที่ลาดตระเวนด้วย ที่เหลือเข้าแถวกัน ตักน้ำจากที่ดับเพลิงส่งต่อ มาดับไฟ ในการแสดงในครั้งนี้ปรากฏว่าน้ำที่ ทรัพย์. นายยามตักมาดับไฟไม่มากนัก ไฟลามมากจึงมี ทรัพย์. บางคนนำถังดับเพลิงเคมีมาฉีดดับไฟเฉพาะด้านหลัง ซึ่งกรรมการ มองไม่เห็นจึงสามารถหนีตเพลิงลงได้ การบรรยายระบุต่อไปว่า การดับไฟของ ทรัพย์. จะดับจนกระทั่งหมดไฟ เมื่อการแสดงจบลงก็มีการนำ ทรัพย์. ที่ร่วมกันแสดงมาเข้าแถว แนะนำว่า ทรัพย์. แต่ละคนทำหน้าที่อะไรบ้าง และแนะนำตัวผู้แสดงก่อนจะจบลง

เมื่อเวลาประมาณบ่ายโมง ชาวบ้านมาบตะโกเองซึ่งส่วนมากเป็นคณะกรรมการ ของหมู่บ้าน เช่น นายเลียบ บุญเชื่อง ประธานกลุ่มไร่นาสวนผสม นางศิริอร จันอริฎุ ประธานสหกรณ์ นายแดง ชาวนอก กรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น ร่วมกันจัดตั้ง แถวแบ่งว่าใครจะเป็นผู้นำกรรมการชุดใด ไปเยี่ยมชมกลุ่มหรือตุ้มใด ซึ่งการแบ่งงานใน ครั้งนี้ ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่จากอำเภอก เช่น ปลัดอำเภอ นายอำเภอเองเป็นผู้เข้ามา จัดการว่าใครจะไปไหนและเข้าแถวอย่างไร ตัวกำกับ นายสมหมาย สุขกาย เป็นผู้ ถือป้ายนำคณะกรรมการ ไปดูที่ทำการชุด อพ. หมู่บ้าน และกลุ่มแม่บ้านซึ่งตั้งอยู่บ้านเก่าแก่ การไปตรวจเยี่ยมชมจุดต่าง ๆ คณะกรรมการเผิงจะกินเอมก็แค่นี้บ้าง ดูดบุหรี่ป้าง เดินตามคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งนำทางดังกล่าวและมีเจ้าหน้าที่แต่งชุดตารางเหมือนทหาร และตำรวจถือปืนกลยิงเร็วติดตามมาด้วย คณะกรรมการแบ่งกลุ่มกัน ไปตรวจตามตุ้มต่าง ๆ และกลุ่มที่มีภายในหมู่บ้าน การตรวจเริ่มตั้งแต่ภายในโรงเรียนที่ห้อง อนุบาลของโรงเรียน และห้องสมุดของกลุ่มโรงเรียนซึ่งเผิงทำการปรับปรุงเสร็จเมื่อก่อนประมาณ 2 วัน ทั้งยัง ล้อ ภายในห้องสมุดส่วน โขงเป็นหนังสือ วิทยาระดับประถมศึกษา ด้านล่างของอาคารเรียน ของห้องสมุด เป็นที่จัดไว้สำหรับเป็นที่ ถิ่นที่นอนของนักเรียนเมื่อก่อนเรียนกำลังเล่นหมากฮอส มี

ไม้ปิงปองและแท่นที่เอามาจากโรงเรียนมัธยมครบุรี วางอยู่บนโต๊ะปิงปองด้วยซึ่งกรรมการก็ไม่ได้ถามอะไร จากผู้กรรมการก็เดินทางมาตรวจกลุ่มตัดเย็บที่บ้านของครูใหญ่โรงเรียนมาบตะโก เออเสนาโรงเรียนซึ่งกลุ่มดังกล่าวมีเมียของครูใหญ่เป็นประธาน ได้รับการตอบแทนอย่างสวยงาม มีตู้โชว์ซึ่งภายในมีตุ๊กตาทำจากผักตบชวาและดอกไม้ทำจากกระดาษสา และมีตุ๊กตา ๆ กำลังช่วยกันทำดอกไม้จากกระดาษและมีผลงานมากมาย มาโชว์ กรรมการเยี่ยมชมของกรรมการถามไถ่ถามมาก ส่วนมากมักจะดูผลงานของแต่ละกลุ่มมากกว่า เช่นถามว่ากระดาษทำดอกไม้เอามาจากไหน ราคาเท่าไร ทำแล้วขายไหม และทำอย่างไร เช่น ตุ๊กตาเปิดทำจากผักตบชวา ทำอย่างไร ที่กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้และของชำร่วยนี้ มีดอกไม้ซึ่งทำจากกระดาษสาวางโชว์อยู่ด้วย ผู้ที่มาทำดอกไม้อยู่ในกลุ่มนี้ โดยเฉพาะสาว ๆ ไม่เคยเห็นในหมู่บ้านมาบตะโก เออเมื่อก่อนเลย บ้านของครูใหญ่ซึ่งเป็นที่ตั้งของกลุ่มศิลปประดิษฐ์และของชำร่วย เป็นบ้านที่อยู่ในเขตของบ้านประคองงามเพราะบ้านของกำนันสมหมาย เป็นบ้านหลังสุดท้ายที่อยู่ในหมู่บ้านมาบตะโกเออ ต่อจากนั้นเป็นสถานีอนามัย และบ้านอีก 2 หลังซึ่งขึ้นอยู่กับบ้านประคองงาม แต่พอมาถึงบ้านของครูใหญ่กลับขึ้นอยู่กับบ้านมาบตะโกเออ ซึ่งเขียนเอาไว้หน้าบ้านตามกลุ่มและคุ่มต่าง ๆ มีการแสดงผลงาน เช่น คุ่ม 4 มีหมอนเล็ก ของชำร่วยทำจากพลาสติกเป็นรูปดอกไม้และปลา แผลงที่สานเป็นต้นแล้ว น้อยหน้า คุ่ม 3 มีมะละกอ กล้วย มีมากมาย ลูกเล็กบ้าง ลูกใหญ่บ้าง เป็นต้น ตามกลุ่มต่าง ๆ ก็เปิดและมีการเคลื่อนไหวภายในกลุ่มเอง เช่น กลุ่มแม่บ้านโภชนาการ นำเด็กนักเรียนมารับประทานนมถั่วเหลืองและน้ำเต้าหู้ประมาณ 2 ขวบ 1 ขวบ และเด็กเล็กมาซึ่งน้ำนมนี้ในวันนี้ มีการจัดบอร์ดแปะรูปภาพอาหารเสริม การเลี้ยงดูเด็ก และมีแม่บ้านซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มจำนวน 4 คน กำลังเก็บถ้วยชามล้างเสริมน้ำให้เด็กและคอยตักน้ำนมถั่วเหลือง ถ้วยแดงไว้กับคณะกรรมการ ที่มาตรวจเยี่ยมชมในวันนั้นดูกลุ่มแม่บ้านโภชนาการ เอ็กเกริกและมีชีวิตชีวาเป็นพิเศษ หลังจากที่อยู่ในขณะที่เดิมเคยปิดสนิท เงียบ สันเกตจากการมาอยู่ในหมู่บ้าน 2 อาทิตย์ก่อนการประกวดและสอบถามจากเจ้าของบ้าน นางตู้ หวังแนบกลาง เมียลุงแก้ว

จำนวนหลายกลุ่มที่ปิดทำการปฏิบัติงานในวันประกวด เป็นกลุ่มที่ถูกยืมมาจากหมู่บ้านอื่น ได้แก่ กลุ่มเจียร์ ไนพลอย ในวันที่ยังไม่มีประกวดมีป้ายปักอยู่ หน้าบ้านเพียงอย่างเดียว และถึงวันประกวดนำเครื่องเจียร์ไนพลอยมาจากหมู่บ้านอื่น รวม 4 เครื่อง เจียร์ละเอียต และเครื่องเจียร์ยาบจำนวน 2 เครื่อง รวมทั้งผู้มานั่งเจียร์และคนที่เฝ้ารับหน้าตัวผู้ที่ทำการกลุ่มดังกล่าวตั้งอยู่บริเวณนี้แล้วและโรงรถของนายเนซาร์ เวียงสันเทียะ กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้ามีการนำตู้โชว์ และเสื้อผ้าบางตัวที่นำมาโชว์มาจากที่อื่น และที่น่าประหลาดใจคือกลุ่มดังกล่าวไม่มีกรรมการมาตรวจ เยี่ยมแต่อย่างใด นุดคุยกับผู้ที่ทำงานอยู่ในกลุ่มตัดเย็บทราบว่ายานรอมมาตั้งแต่เข้าคณะกรรมการ นั่งรถผ่านไปและผ่านมา

ทำไมคณะที่มา เข็มจึงไม่น่าคณะกรรมการ เข้ามาตรวจให้คะแนน หากทราบว่าจะเป็นเช่นนี้ คงจะไม่มาเปิดทำการหรอก ผู้ที่อยู่ในกลุ่มตัดเข็มนี้อีกกล่าว และในขณะที่คุยกันนั้นก็ กำลังปิดที่ทำการดังกล่าว เพราะขณะนั้นเวลา 16.00 น.กว่าแล้ว ซึ่งเป็นเวลาที่ คณะกรรมการกำลังเดินทางกลับ ในกลุ่มทอเสื้อก ทราบจากการพูดคุยกับ เมียลุงอินทร์ หัวหน้าคุ้ม 4 เต็มชาวบ้านทอเสื้อใช้กันเองอยู่แล้วแต่พอจะมีการประกวด เมื่อครั้ง ประกวดหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติในครั้งที่ 2530 ทางราชการก็มาแนะนำให้ทอเสื้อแล้วนำ เสื้อมาเข็มนี่เป็นรูปแฟ้มบ้าง ทอเป็นเสื้อมีตัวหนังสือ มีรูปภาพในเสื้อและลายบ้าง แต่ที่ กลุ่มจริง ๆ ไม่มีจักรเข็มนี่ เข็มเข็มนี่ทอเสื้อเท่านี้ จักรที่นำมาใช้ไว้ในที่ทำการกลุ่มทอเสื้อก ซึ่งตั้งอยู่ในบ้านหลังหนึ่งในจำนวนหลาย ๆ หลังบริเวณริ้วของบ้านแยกเสียบ หมู่ ซึ่ง ในวันก่อนมีการประกวดในวันที่ 10 สิงหาคม 2531 ประมาณ 4 วัน มีการนำจักรซึ่งเป็น ของวิทยาลัยครูนครราชสีมาลงไว้บริเวณที่ทำการกลุ่มดังกล่าวจำนวนประมาณ 4 ตัว ผู้ที่อยู่ภายในกลุ่มดังกล่าวเป็นแม่บ้านของชาวมาบตาพุดเอนจริง ๆ

ด้านหลังของบ้านลุงอินทร์ หัวหน้าคุ้ม 4 เป็นโรงเลี้ยงไก่ของยุวเกษตรกร ในวันปกติโรงเลี้ยงไก่จะว่างและร้าง ทราบจากแม่ของเมียเกษตรกรตำบล ทราบว่าการ เลี้ยงไก่ในโรงดังกล่าวเคยเลี้ยงครั้งหนึ่ง เมื่อครั้งมีการประกวดหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติปี 2530 แล้วต่อมาไก่โตเงินที่กลุ่มยุวเกษตรกรเคยนำมาช่วยกันออกซื้อลูกไก่และอาหารหมด ลงจึงแบ่งให้สมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรดังกล่าวนำมาแบ่งกันเลี้ยง หลังจากประกวดโรงเลี้ยง ไก่จึงว่าง และหากมีการประกวดอีกก็จะนำไก่พันธุ์ไซ้ที่ยุวเกษตรกรแบ่งกันนำมาเลี้ยงเอา ไว้ที่บ้านมาใส่โรงเลี้ยงดังกล่าวอีก

ก่อนมีการประกวดในวันที่ 10 คือนวันที่ 9 ก็มีมีการนำไก่พันธุ์ไซ้เข้ามาปล่อยเป็นไก่ รุ่น ๆ จำนวนประมาณ 200 ตัว ไปดูในโรงเลี้ยงดังกล่าว ในเย็นวันที่ 10 โรงเลี้ยงไม่ มีอาหารให้ไก่กิน และสภาพโรงเลี้ยงไม่ดีไก่สามารถออกมาด้านนอกของกรงได้ ตรงข้าม กับโรงเลี้ยงไก่เป็นที่ทำการกลุ่มจักสาน ซึ่งเป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูงที่ฝาบ้านมีป้ายเขียนว่ากลุ่ม จักสาน ในวันปกติโรงไม่มีอะไรในใต้ถุน แต่วันประกวดมีเครื่องจักสานมากมายหลาย ชนิด สานใหม่ ๆ (สังเกตจากไม้ไผ่สด ๆ) กับสานไว้นานแล้วมาใช้ไว้มากมาย สัมภาษณ์ สมาชิกของกลุ่มจักสานคนหนึ่งอายุ 62 ปี อยู่หมู่บ้านมานานแล้ว ว่าในวันใกล้การประกวด ตนและสมาชิกคนอื่น ๆ จะร่วมกันนำไม้ไผ่มาเตรียมและสานผาชนะต่าง ๆ และที่สำคัญการ สานนี้มันแต่ผู้แต่สานกันเสียส่วนมาก ไม่มีผู้ที่อยู่ในวัยรุ่น ๆ มาสาน และทางราชการเห็น ว่าที่หมู่บ้านมีคนที่สาน เป็นมาก จึงให้รวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อสานขายแก่ผู้ที่ต้องการเป็นคนในหมู่บ้านบ้าง คนที่มา เข็มบ้าง แต่ก็ไม่มีใครเข้ามารับซื้อหรือสั่งทำจากคนภายนอก การ ขายผลผลิตยังเป็นเพียงขาย ให้กับคนที่มา เข็มชมหมู่บ้านหลังการประกวดเท่านั้น

ในวันประกวดที่กลุ่มทุกกลุ่มมีการประดับประดา ตกแต่งสวยงามมีที่อยู่เหมือนทุกกลุ่มจะมีหมดคือ จุดประสงค์ในการตั้งกลุ่ม ในวันประกวดกลุ่มที่แสดงผลงานและจัดให้สวยงามมีในวันนั้นคือ กลุ่มทำเตาซีเมนต์ เนืองนมาจากที่โง่ก็ไม่งราบ ในวันประกวดวันที่ 10 สิงหาคม 2531 การทำเตาซีเมนต์ตั้งอยู่บริเวณบ้านข้าง ๆ บ้านนายเลียบ กลุ่มนี้ต่างจากกลุ่มอื่น ๆ คือ ไม่มีป้ายวัตถุประสงค์ และสมาชิกมีแต่ป้ายกลุ่มทำเตาซีเมนต์ มีคนมาทำเตาและมีเตาเสร็จแล้วด้วย กลุ่มนี้มีคนทำเพียง 2 คน นอกจากป้ายวัตถุประสงค์และสมาชิก ไม่มีแล้วสิ่งที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งคือ ทำในโรงรถชั่วคราวเท่านั้น ผู้ที่ทำเตาก็มีเพียง 2 คน

สำหรับป้ายจุดประสงค์ของกลุ่ม ป้ายสมาชิกกลุ่ม ในวันประกวดในครั้งนี้เป็นป้ายที่เคยใช้ในการประกวดในครั้งที่แล้ว เพียงแต่ครั้งนี้เพิ่มคำว่า หมู่บ้าน "อนป." ลงไป เช่น "กลุ่มสาธิตเผาหมู่บ้านมาบตาบตโกเอน ตั้งขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อฯ" ซึ่งเป็นของเดิมถูกเปลี่ยนเป็น "กลุ่มสาธิตเผาหมู่บ้าน อนป. มาบตาบตโกเอนฯ" ข้อความอื่นคงเดิม สำหรับที่สหกรณ์หมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่บริเวณบ้านของคุณศิริอร จันเจริญ ซึ่งมีโรงสีและเป็นผู้บรรยายสรุปประจำหมู่บ้าน การประกวดในครั้งนี้ก็เปลี่ยนป้ายเช่นเดียวกัน ในวันที่ 6 สิงหาคม 2531 ปลัดอำเภอซึ่งพักอยู่บ้านของคุณศิริอร มาดูความเรียบร้อยของป้ายสหกรณ์ คุณศิริอรก็พูดกับปลัดว่า ป้ายนี้ทางอำเภอเขียนผิด พร้อมกับชี้ให้ดูป้ายงบนดูลย์ นางศิริอรบอกว่าเคยเขียนผิดแล้วส่งเอากลับไปแก้ไขแต่ไม่เรียบร้อย เพราะป้ายดังกล่าวต้องเปลี่ยนงบนดูลย์เป็นปี 2531 และเติมคำว่า "หมู่บ้าน อนป. มาบตาบตโกเอน" และการเปลี่ยนเป็นฝีมือจากเจ้าหน้าที่ของอำเภอครบบุรี ส่วนอื่น ๆ เช่น ที่ดินถนน บริเวณด้านทางเข้าหมู่บ้านตรงข้ามศาลาที่ตั้งค่างใหม่ ทาสี และเปลี่ยนป้ายสัญลักษณ์ของ 5 กระทรวงหลัก ของเดิมสีออกและเก่ามาก ทำใหม่หมดรูปแบบคงเดิม ป้อมทาสีใหม่ ข้ายกลางหมู่บ้านเป็นป้ายบอกตำแหน่งที่ทำการต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ก็ได้รับการเปลี่ยนใหม่ทั้งหมด

ในที่ตั้งเบิ่งประจำหมู่บ้านในวันประกวดก็ทาสีใหม่ มีอุปกรณ์การดับเพลิง เช่น ถังน้ำ คันโต เขือก ไฟถังมีน้ำและทรายเต็ม ที่น่าสนใจคือ ถังดับเพลิงเดิม และเมื่อก่อนมีการประกวดหมู่บ้านที่ตั้งเบิ่งมีเบียงกราบกับน้ำเท่านั้น เห็นเด็กมาเล่นทรายกันทุกวัน ในวันประกวดก็มีอุปกรณ์ครบครัน แต่ที่อยู่ที่คณะกรรมการเดินทางออกจากหมู่บ้าน สิ่งเหล่านี้ก็เหมือนเดิมเหมือนเบียงกราบกับน้ำเท่านั้น อุปกรณ์อื่น ๆ ถึงจัดเพิ่มมีดับเพลิงก็ไม่มีด้วย จากสิ่งที่ย้ายมาใหม่เก็บไป

กลุ่มชมรมไทยตั้งอยู่บริเวณบ้านหลังล่างเบื้อง เวียงสัน กี่ยะ วันนี้กลุ่มชมรมไทยมีคนมากเป็นพิเศษ ชาวบ้านทอดกัวยทอดอยู่ในบริเวณหน้าบ้านเงือซา ภายในบ้านมีโต๊ะ

หมู่ 1 ชุด ตั้งชามอย่างสวยงาม ประกอบด้วย ชามเป็ยก้อน หุ่น ถ้วยแปบ จัดใส่จานสวยงาม และมีตู้โชว์ใส่ชามแห้ง ชาวบ้านในกลุ่มกล่าวว่าทำเอง มีชนวนติดเต็วกับที่โชว์บนโต๊ะใส่ตู้โชว์ไว้มีนักศึกษาจากวิทยาลัยครูนครราชสีมา เป็นผู้ยื่นโชว์ประกอบและคอยบริการให้คณะกรรมการชิม ตู้โชว์ใบนี้ไม่ทราบว่ามีมาจากไหนและผลิตภัณฑ์ที่ทำในวันนี้ ไม่มีชมนอะไรทำมาจากตู้อบบริเวณหน้าบ้านซึ่งใช้พลังงานแสงแดดแต่อย่างใด เมื่อคณะกรรมการเดินทางออกจากหมู่บ้าน ชาวบ้านที่มาช่วยก็เดินทางกลับ พร้อมกับเจ้าหน้าที่บางคน เช่น ปลัดอำเภอ แต่มีหน่วยงานบางหน่วยงานเข้ามา เช่น สุขาภิบาลอำเภอศรีณรงค์ มีพนักงานขับรถเข้ามาจนของที่วัด เช่น เต็มท์ และแก้อี้ ซึ่งปลัดอำเภอคนหนึ่งอยู่ดูแลการขนขนโดยพนักงานสุขาภิบาลชุดเดียวกับที่ตัดหญ้าในวันที่เตรียมประกวดก่อนวันที่ 10 สิงหาคม 2531 พนักงานสุขาภิบาลดังกล่าวไม่พอใจที่นายอำเภอใช้ให้พวกตนซึ่งเดินทำงานอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบในบริเวณเขตสุขาภิบาล มาทำงานนอกเขต นายอำเภอใช้ให้มาตัดหญ้าบริเวณสองข้างถนน ซึ่งเวลาที่เดินชาวบ้านที่กำลังทำนาทำไร่ ไม่มีเวลาที่จะมาตัดหญ้าเอง โดยนทคนได้รับคำสั่งจากนายอำเภอให้มาทำงานร่วมกับกับพวก อส. ที่มาพร้อมกับชุดฝึก ชรบ. ซึ่งฝึก 10 วันก่อนการประกวดหมู่บ้านในวันที่ 6 สิงหาคม 2531 อส. ก็มาพร้อมกับชุดฝึก ชรบ. ตัดหญ้า โดยรถตัดหญ้าจากวัดและใช้มีดตัดด้วยจำนวนประมาณ 10 คน ตัดกันตั้งแต่บริเวณน้ำสุดของหมู่บ้าน หลังป้อมขามหน้าหมู่บ้าน เข้ามาโดยหมู่บ้านโดยให้พนักงานสุขาภิบาล เป็นผู้ขนและเก็บไปทิ้ง สิ่งที่พนักงานสุขาภิบาลนั้นคือ เบี้ยเลี้ยงซึ่งไม่ได้ แต่ทำงานหนักกว่าเดิมและไกลกว่าเดิม การขนเต็มท์และแก้อี้กลับอำเภอใช้เวลาชน 3 เกี้ยว ใช้เราชนระยะชน มีรถปิดอ้นเข้ามาบรรทุกถังน้ำแข็งและถ้วยกาแฟออกจากประมงหมู่บ้าน จากถังและที่นำอาหารมาเลี้ยงคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ที่ทยอยชนกลับด้วย ที่นำดูมากที่สุดคือ หุ่นโชว์เสื้อผ้าของกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าเอาชิ้นรถปิดอ้นทั้งชุดพร้อมจักรขนออกไปทางอำเภอศรีณรงค์ ในเวลาค่ำของวันเดียวกันนั้น มีรถ 6 ล้อเข้ามาในบ้านนายเลียบซึ่งในคืนนี้มีการจัดเลี้ยงโดยชุดครูฝึก ชรบ. เข้ามาชนวัวที่กลุ่มผู้เลี้ยงโคซึ่งนำวัวมาเมื่อคืนวันที่ 9 เวลา 23.00 น. การขนเข้ายใน วันที่ 10 นี้ นำสิ่งเบ็ดเตล็ดชาวบ้านไม่เข้ามาช่วยเลยแม้แต่อย่าง

เมื่อคณะกรรมการตรวจเยี่ยมซึ่งนำโดยเจ้าหน้าที่ เช่น ปลัดอำเภอศรีณรงค์ นายอำเภอ กับชาวบ้านมาตะโกเอเน ตรวจเยี่ยมตามที่ผู้นำไปชมแล้วเวลาประมาณบ่าย 4 โมง คณะกรรมการจึงเดินทางมาขึ้นศาลาที่วัดเมื่ออำเภอ มีการจัดผูกบายศรีสู่ขวัญให้กับคณะกรรมการด้วย ขณะนั้นชาวบ้านที่มาเมื่อเช้าต่างเดินทางกลับไปแล้วบ้างก็มีชาวบ้านรออยู่เพื่อส่งคณะกรรมการก็มี ส่วนการเดินทางกลับของชาวบ้าน โดยชาวบ้านมาอย่างไรก็กลับเข้านั้น

5. รายจ่ายในการประกวด

รายจ่ายทั้งหมดที่ใช้ในการประกวดในที่นี้ ผู้วิจัยได้ขอมหาวิทยาลัยฯ เฉพาะค่าใช้จ่ายหลัก ๆ ในการเตรียมประกวดเมื่อปี 2530 ซึ่งค่าใช้จ่ายบางรายการอาจจะไม่สามารถติดต่อออกมาเป็นตัวเลขได้แต่จะนำมาเพื่อพิจารณาประกอบด้วย เพื่อให้ได้ภาพรวม ๆ ของรายได้ทั้งหมดโดยประมาณ ดังนี้

1.	การสร้างถนนใช้งบประมาณ	48,000	บาท
	- ทำถนนไปประมงหมู่บ้านจากถนนกลางหมู่บ้าน		
	ยาวประมาณ 1.5 กิโลเมตร		
	- ทำถนนไปประปาหมู่บ้านยาวประมาณ 1 กิโลเมตร		
	จากถนนกลางหมู่บ้าน		
2.	ทำศาลาตุ้มใหม่ให้แข็งแรงมั่นคงมากขึ้น เป็นเงิน	80,000	บาท
3.	ทำศูนย์ข้อมูลหมู่บ้านราคา	120,000	บาท
4.	ทำที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 3 แห่ง		
	ห้องสมุด 1 แห่ง	49,000	บาท
5.	ทำป้ายตึกวิทยุจำนวน 840 แผ่น เป็นเงิน	29,000	บาท
6.	ทำป้ายซึ่งคนในครอบครัวอันละ 15 บาท จำนวน 145 อัน ชาวบ้านเฉลี่ยกันออกเงินซื้ออุปกรณ์ และครูเป็นผู้เขียนให้	2,000	บาท
7.	สร้างศูนย์ รพ. หมู่บ้าน ทำที่บ้านเก่า	15,000	บาท
8.	สร้างที่ทำการคณะกรรมการหมู่บ้านโดยปรับปรุงจากศูนย์ข้อมูลหมู่บ้านเป็นเงิน	20,000	บาท
9.	จัดทำเครื่องหมายจราจร 22 จุด เป็นเงิน	3,030	บาท
10.	จัดทำป้อมยาม 5 จุด ๆ ละ 2,000 บาทเป็นเงิน	10,000	บาท
11.	สร้างอุปกรณ์ดับเพลิง 4 จุด เป็นเงิน	8,000	บาท
12.	ตู้ไปรษณีย์ ราคาตู้ละ 35 บาท จำนวน 145 ครอบครัว	5,075	บาท
13.	ที่เข็ดทำมือช่างเย็บบ้านละ 2 สีน ราคาต้นละ 25 บาท ตั้งขึ้นโดยเฉลี่ย 145 ครอบครัว คิดเป็นเงิน	3,625	บาท
14.	ธงชาติราคาต้นละ 35 บาท ที่เสียบธงราคาอันละ 24 บาท รวม 59 บาท จำนวน 144 ชุด เป็นเงิน	8,496	บาท

15. เลื้อยผ้าสำหรับวันประกวด (ไม่ทราบจำนวน)
- พอม้านตัวละ 130 บาท
 - แม่ม้านเลื้อยและกระโปรงชุดละ 200 บาท
- (ทุกคนในหมู่บ้านต้องซื้อ)
16. ถังขยะเป็นไม้ไผ่สายใบละ 5 บาท บ้านละอย่างน้อย 2 ใบ (ไม่ทราบจำนวน)

ส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่สามารถประเมินได้ชัดเจน เช่น การขนเอาหินจากอำเภอสิ่งส่งมาประดับประดาตามถนนและรั้วบ้าน รวมทั้งขนลูกจ้างมาถมถนนด้วย โดยนายเลียบ บุญเรือง บอกว่าใช้รถสิบล้อของตนเองขนประมาณ 200 กว่าเที่ยว จนทำให้รถใหม่ ๆ 1 คัน บังไปเลย และค่าน้ำมันก็ออกให้เองทั้งหมดด้วย และยังได้เอาคนงานซึ่งจ้างมาช่วยทำไร่ของตนมาช่วยทำความสะอาดบ้าน จำนวน 30 - 40 คนต่อวัน เป็นจำนวนประมาณ 10 วัน ในช่วงก่อนการประกวด

นายเลียบ บุญเรือง ได้กล่าวถึงการช่วยเหลือในการประกวดว่า มีข้าราชการมากินข้าวที่บ้านเป็นประจำทุกวัน ๆ ละประมาณ 40 กว่าคน รวมทั้งเลี้ยงเหล้าด้วย นอกจากจะเอารถช่วยขนหินและลูกจ้างแล้วก็ยังช่วยเอารถไปบรรทุกดินมาใส่สระน้ำตรงทางเข้าหมู่บ้านให้เต็ม ศาลาคุ่มก็ได้ช่วยบริจาคสิ่งกะสีหึ่งละ 500 - 1,000 บาท รวมทั้งไม้และเสา เสาไฟฟ้าที่ขึงไปถึงโรงไฟฟ้าเพื่อไปใช้กับมอเตอร์น้ำประปาก็จ้างคนไปตัดในไร่ของตนเองมา ชาวบ้านตั้งข้อสังเกตว่านายเลียบหมดเงินส่วนตัวไปน่าจะถึง 7 - 8 แสนบาท

นายแดง ชานหมอก สารวัตรกำนัน บอกว่าตนบริจาคเงินเพื่อทำศาลาคุ่ม 3,000 บาท และค่าไม้ตะปูสิ่งกะสีอีก 2,000 บาท นอกจากนี้ยังช่วยออกค่าเลี้ยงดูอาหารและเหล้าแก่ชาวบ้านที่มาช่วย ถังน้ำแบบ ผ.๒๕ ซึ่งทาง รนช. เอามาให้คุ่มละ 2 ใบ โดยมีให้เฉพาะวัสดุ และให้ชาวบ้านทำเอง ทุก ๆ คุ่มจะต้องใช้วิธีการเดียวกันนี้

นางสาวสร้อย ญาติกิ่ง ภรรยานายวิชาญ ญาติกิ่ง ครูใหญ่โรงเรียนมาบตาบตองบอกที่ต้องใช้เงินเป็นค่ากับข้าวเมื่อเลี้ยงเจ้าพนักงานที่ทางราชการซึ่งมาพักอยู่ค่ายเป็นประจำทุกวัน ๆ ละ 200 บาท เป็นเวลาประมาณ 1 เดือน และยังช่วยออกค่าเลี้ยงม้าให้เด็ก ๆ ซึ่งรับต่อรับผิดชอบการเป็นจำนวน 2,000 บาท และขายอันทอไปขายเอาเงินมาให้ 3,000 บาท และชาวสารวัตรกิ่งกระสอบเพื่อสมทบเป็นค่าใช้จ่าย

นางทองสุข นางสาวคน ให้สัมภาษณ์ว่า ที่บ้านของเธอนี้ได้ธนาคารมาตั้งอยู่ ประมาณ 5 - 7 คน อาศัยกินข้าววันละ 2 มื้อ เอาเงินให้ค่ากับข้าว 1,000 บาท แต่ ก็มาอยู่กับหลาน ๆ เข้าเงินค่ากับข้าวจำนวนนั้นก็หมด ตนจึงต้องจ่ายเพิ่มไป เป็นค่ากับข้าว ด้วยประมาณ 1,500 บาท แต่ตนก็เต็มใจและมอบภาระการประกวดนายอำเภอก็เอาเงินมา ให้อีก 1,000 บาท ค่าอาหารให้ทุกบ้าน บ้านของตนได้ 1,000 บาท แต่ค่าข้าวสาร ของที่บ้านก็หมดแต่ตนไม่คิดอะไรเห็นว่าช่วยกัน

นางน้อม นุ่มดี ซึ่งอยู่ในคัม 2 เป็นคนแก่อายุ 50 ปี อยู่กับลูกสาว 2 คน ไม่ สามารถทำไร่บ้านได้จึงจ้างชาวบ้านให้ช่วยทำไร่เสียเงินเป็นค่าวัสดุอุปกรณ์และค่าจ้าง เป็น เงิน 1,000 บาท บ้านอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกับนี้ก็คือ นายอิน ตาโง่งง ต้องเสียค่า ทำไร่ไปในช่วงการเตรียมประกวดเป็นเงิน 2,000 บาท โดยนายเลียบเป็นคนให้กู้เงิน โดยไม่ตัดดอกเบี้ย

ค่าใช้จ่ายทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นโดยกว้างเท่านั้น เพราะไม่สามารถที่จะหาความ ชัดเจนได้ แต่อย่างไรก็ตามจะเห็นว่ามีจำนวนที่สูงมากทีเดียว

6. ทรรศนะคติของชาวบ้านต่อการประกวด

ชาวบ้านเห็นว่าการประกวดหมู่บ้านทำให้หมู่บ้านและชาวบ้านได้รับประโยชน์เพื่อ มีถนนหนทาง น้ำประปา สวนครัวรั้วกินได้ ฯลฯ

"ประกวด อป. ปีนี้ (2531 - ผู้เขียน) มีงบของทาง รพช. มาลงให้ทำถนน ซี่เมนต์ตัวถนน งบประมาณ 100,000 บาท ..มีถนนเข้าซอย..เมื่อคราวประกวด เฉลิมพระเกียรติ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ได้ไปจากนายอำเภอนำมาให้ จากไร่ ..."²⁹

นอกจากประโยชน์ทางด้านวัตถุดังกล่าวก็คือ ความภูมิใจที่หมู่บ้านได้รับรางวัล ชนะเลิศจนทำให้หมู่บ้านมีชื่อเสียง มีคนมาเยี่ยมชมดูงานถึงจากชนะเลิศการประกวด ใหม่ ๆ วันละ 2 - 3 คณะ และยังได้ประโยชน์จากโครงการต่าง ๆ ที่ทางราชการเข้ามา ฝึกอบรมให้ เมื่อถามว่าเงินรางวัลที่ได้เหมาะสมแล้วหรือไม่ หรือควรเป็นอะไร

²⁹สัมภาษณ์นายสำเนียง ภัคดีแก้ว, วันที่ 16 สิงหาคม 2531.

ทรัพย์สินของชาวบ้านต่อเรื่องที่มีความหลากหลาย กล่าวคือ มีทั้งผู้ที่เห็นว่าเงินเหมาะสมแล้ว และมีผู้ที่อยากได้เงินรางวัลเป็นอย่างอื่นเช่น ควรส่งเสริมราคาพืชผลการเกษตรให้ดีขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาเรื่องราคารับผลยังเป็นสิ่งที่ชาวบ้านต้องการให้มีการแก้ไขเป็นอันดับแรก คำตอบเรื่องเงินรางวัลอื่น ๆ ก็คือ เห็นว่าควรจะเป็นอุปกรณ์การดูแลสุขภาพหมู่บ้าน เช่น ท่อน้ำประปา ฯลฯ ถนนเข้าออกหมู่บ้าน ปรับปรุงให้ดีขึ้น ส่วนเจ้าหน้าที่ทางราชการที่ทำงานในหมู่บ้านมาตะโกนเหี้ยว่า รางวัลที่ได้ควรเป็นเงินหรือสิ่งของที่สามารรถนำเอาสนับสนุนโครงการพัฒนาในหมู่บ้านได้

สำหรับเรื่องเงินรางวัลมีชาวบ้านหลายคนเห็นว่าเงินรางวัลน้อยไม่คุ้มค่าต่อการลงทุนลงแรง และไม่สามารถนำมาพัฒนาหมู่บ้านได้เพราะเสียค่าใช้จ่ายในการเตรียมประกวดมาก ชาวบ้านบางท่านบอกว่าไม่ได้เงินรางวัล แต่ได้เป็นใบเสร็จเก็บเงิน ซึ่งร้านค้าส่งมาให้โดยที่ชาวบ้านไม่รู้เรื่องเพราะทางอำเภอได้จัดการซื้ออุปกรณ์มาให้เองในช่วงการเตรียมประกวด

นายแดง ชาชนอก ได้กล่าวถึงภาระในช่วงการเตรียมการประกวดว่า

“ใครถูกเวรต้องมาทำงานส่วนรวม เช่น ทำศาลาคุ่ม ชนหิน ก็ต้องมาคุ่มละวันใน 1 อาทิตย์ ..ความจริงอาทิตย์ละวันคุ่มน้อย แต่ความจริงแล้วแม่บ้านก็ต้องมาทำงานของกลุ่มแม่บ้าน ลูกก็เป็นเยาวชน แล้วใครจะว่าง... เย็น ๆ ก็ต้องมาเข้าโรงเรียน อบรม รับผิดชอบต่อถาม ทัศนธรรษาสรุป ทำอยู่เช่นนี้ 15 วันก่อนประกวด...”³⁰

ในปัจจุบันความรู้สึกของชาวบ้านในระดับแกนนำต่อการประกวดหมู่บ้านจะรู้สึกว่าเป็นขงต่อการประกวดหมู่บ้านแล้ว เพราะภาระต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การต้อนรับเลี้ยงดูเจ้าหน้าที่ต้องออกเงินค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เสมอ ๆ ประการสำคัญที่สุดชาวบ้านเริ่มเห็นผลของการเป็นหมู่บ้านดีเด่น หมู่บ้านตัวอย่าง ซึ่งแท้จริงแล้วคนในหมู่บ้านได้รับเพียงคำขอคำสรรเสริญจากผู้ที่มาเยี่ยมชมหมู่บ้านของข้าราชการ ชาวบ้าน ชาวต่างประเทศ แต่ขณะเดียวกันชาวบ้านก็ต้องคอยเตรียมต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมชมก็เป็นคนหรือคณะที่สำคัญ ๆ ในบางครั้งชาวบ้านต้องสละเวลาของบริจาคน เป็นค่าเลี้ยงดูผู้ศึกษา

³⁰ สัมภาษณ์ นายแดง ชาชนอก, วันที่ 26 กรกฎาคม 2531.

ภายหลังจากการประกวดชนะเลิศระดับภาคในปี 2530 เป็นต้นมา ชาวบ้านต้องต้อนรับคณะที่มาดูงานไม่หยุด ในเดือนหนึ่ง ๆ มาแทบไม่มีวันหยุด โดยเฉพาะภายหลังจากที่ประกวดชนะเลิศหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติระดับประเทศแล้ว ต้องต้อนรับกันวันละ 2 - 4 คณะ ตลอด 2 เดือน บางครั้งไ้มีการรับแล้วมาไม่ตรงตามเวลานัดบ้าง บางครั้งมาไม่ติดต่อล่วงหน้าบ้าง แม้จะมีงานสะท้อนให้เห็นถึงภาระต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกลับมาเช่นนี้ แต่ชาวบ้านหลายคนบอกว่า

"ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำเพื่อเทอดพระเกียรติ"³¹

"ชาวบ้านทำให้ในหลวงครบรอบ 60 ปี ชาวบ้านจึงไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากช่วยกันทำ"³²

"ชาวบ้านพร้อมทุ่มทุกอย่าง ทั้งนลังกาย และนลังทรัพย์ ทำให้กับในหลวง"³³

"ทำเพราะต้องการทำให้บ้านพัฒนาและให้ในหลวง"³⁴

7. บทสรุป

กรณีศึกษาการประกวดหมู่บ้านมาบตาบตอง ได้แสดงให้เห็นถึงประเด็นที่สำคัญประการแรกคือ การประกวดหมู่บ้านแห่งนี้เป็นการผลักดันมาจากเจ้าหน้าที่ทางราชการในการคัดเลือกหมู่บ้านเพื่อเตรียมส่งประกวด เป็นการตัดสินใจโดยทางราชการได้เข้าไปเลือกหมู่บ้านที่มีศักยภาพจะสามารถชนะเลิศการประกวด ซึ่งบ้านมาบตาบตองเป็นหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นด้วยเงินโอนในแง่ด้านความมั่นคงของชาติ ตั้งขึ้น จึงมีงบประมาณที่เบร่เบียบเรียบร้อย มีถนนหนทางและตรอกซอย และยังมีกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ อย่างมากมายที่ตั้งขึ้นตามนโยบายด้านความมั่นคง

ในการเตรียมประกวดหมู่บ้านพบว่า เจ้าหน้าที่ของทางราชการมีบทบาทสำคัญที่จะชี้เข้าว่าหมู่บ้าน "พัฒนา" ควรจะมีกฎเกณฑ์หรือแบบอย่างอย่างไรบ้าง ทางราชการเข้าไปกำหนดกฎเกณฑ์ว่า มาตรฐานการดำเนินชีวิตที่เรียกว่า "พัฒนา" ดังเช่น มาตรฐานการกินตามแบบสุขอนามัยสมัยใหม่ เช่น ต้องกินด้วยช้อน บ้านเรือนต้องสะอาดมีทิวทัศน์

³¹ สัมภาษณ์นายจรัญ เกมอศีล, วันที่ 2 สิงหาคม 2531.

³² สัมภาษณ์นายแดง ชาวสวน, วันที่ 26 กรกฎาคม 2531.

³³ สัมภาษณ์นายเพชร เวียงสันเทียะ, วันที่ 1 สิงหาคม 2531.

³⁴ สัมภาษณ์นายเลี้ยว บุญเรือง, วันที่ 1 สิงหาคม 2531.

มีลักษณะหน้าบ้าน ฯลฯ จนถึงกับมีการออกข้อบัญญัติหมู่บ้าน เพื่อควบคุมความประพฤติของชาวบ้านให้ได้มาตรฐานการพัฒนา

ซึ่งมีการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เข้มแข็งเพื่อรองรับการดูแล ควบคุมหลักเกณฑ์ที่กล่าวมานี้ ดังจะเห็นได้จากการใช้ระบบ "คุ้ม" ซึ่งเป็นรูปแบบที่ขยายลงมาจากคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้ทางราชการเข้าไปได้ใกล้ชิดหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น และพบว่า มีการระดมชาวบ้านให้ เข้ามาร่วมในการเตรียมประกวดอย่าง เข้มแข็ง ทั้งด้านกำลังกาย และกำลังทรัพย์ ตลอดจนทรัพยากรและงบประมาณที่ใช้ในการเตรียมหมู่บ้านของทางราชการ ซึ่งได้ทุ่มเทงบประมาณและโครงการต่าง ๆ และกำลังเจ้าหน้าที่อย่างมหาศาลในช่วงเตรียมการประกวดนี้ รวมทั้งกำลังทรัพย์ที่ระดมจากบุคคลภายนอกอื่น ได้แก่ บริษัทห้างร้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับทางราชการ

ในวันประกวดจะเห็นได้ว่า เป็นวิธีการที่ใหญ่โตมีการระดมเอาชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน ลูกเรือชาวบ้าน ทส.ปช. กำนันผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ ให้ เข้ามาร่วมซึ่งชมผลงานการพัฒนาของหมู่บ้านประกวด มีการแสดงต่าง ๆ ที่ปลูกเร้าผู้คนให้เห็นถึงคุณค่าของการพัฒนา ซึ่งไปประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้จะพิจารณากันอย่างละเอียด โดยอาศัยกรอบแนวคิดที่ได้กล่าวไว้ในส่วนแรกมาทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านประกวดแห่งนี้ต่อไป